

НАУКОВИЙ КОНСАЛТИНГ ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ЯК ОБІЙТИ ПАСТКИ?

Збірник есе програми авторського курсу

19 лютого – 19 березня 2024 року

УДК 001.83+174(08)
Н 34

Науковий консалтинг та доброчесність: як обійти пастки? :
Н 34 збірник есе програми авторського курсу / упорядники: А. Артюхов,
М. Віхляєв, Ю. Волк. 19 лютого – 19 березня 2024 року. – Львів –
Торунь : Liha-Pres, 2024. – 68 с.

Ця книга є збірником есе учасників програми авторського курсу «Науковий консалтинг та доброчесність: як обійти пастки?». Вона буде корисна усім зацікавленим в дослідженні феномену академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності закладів освіти і наукових установ.

УДК 001.83+174(08)

Весь контент цієї книги доступний за ліцензією
Creative Commons Зазначення Авторства 4.0
Міжнародна (CC BY 4.0), якщо не вказано інше

ISBN 978-966-397-378-4

ЗМІСТ

Відповідальне керівництво у забезпеченні академічної доброчесності Абрамова О. С.	5
КРІ – коли працівник інертний... Анічкіна О. В.	7
Не наслідок, а причина: чому відбувається порушення академічної доброчесності? Бахвалова А. В.	11
Академічна доброчесність: правові та етичні аспекти Богдан Б. В.	14
Перспективи інтеріоризації освітнього середовища університету у процесі підготовки фахівців соціальної роботи Васильєва-Халатникова М. О.	16
«Наукове консультування підприємств, установ, організацій не менше трьох років, що здійснювалося на підставі договору із закладом вищої освіти (науковою установою)» як КРІ науково-педагогічного працівника: проблеми застосування Гловюк І. В.	18
Науковий консалтинг і проблема морального вибору в питаннях забезпечення академічної доброчесності Голубовська О. В.	20
«Білий протокол» наукового консалтингу: обмежені можливості Діденко Л. В.	23
«Хижацькі» видавництва та конференції: виклики та можливі впливи Драмарецька С. І.	26
Культура академічної доброчесності в ЗВО: виклики і шляхи подолання Зеленська Л. Д.	29
Академічна доброчесність як педагогічна проблема Іванов Є. В.	32
Науковий консалтинг: інструмент для збереження чи перешкоджання доброчесності в академічній спільноті Косяченко Н. М.	34
Science counselling: why in demand Krasovska I. V.	36

Самоплагіат як явище сучасної науки Малімон В. І.	39
Наскрізне практичне завдання зі стратегічного управління: орієнтованість на потреби здобувачів, академічна доброчесність і застосування системи штучного інтелекту Маматова Т. В.	41
Науковий консалтинг як явище: переваги та недоліки Маркіна Л. М.	43
КРІ в науковій діяльності: кому і навіщо вони потрібні? Музиченко Г. В.	46
Практики наукового консалтингу: закони ринку VS закони етики Набока О. Г.	47
Scientific consulting and its role in formation brand of a young scientist Prystupa Ya. V.	49
Роль та значення академічної доброчесності в науковій спільноті: аналіз, виклики та перспективи Рибіна О. І.	51
Академічна доброчесність та консалтингові послуги у вітчизняній освітній та науковій спільноті Удод О. А.	53
Значення дотримання правил академічної доброчесності: сучасні реалії Хаджилій Т. О.	55
Особливості організації мережевого навчання бакалаврів у вищих навчальних закладах Китаю Чжан Лей	57
Виконавці в науковому консалтингу Чорноус О. В.	59
Функції наукового консалтингу для викладача ЗВО Шихненко К. І.	62

ВІДПОВІДАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Абрамова О. С.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку та оподаткування

Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

м. Харків, Україна

Безумовно, академічна доброчесність є ключовим елементом наукової діяльності як процесу, а також виступає виміром якості її результатів. Академічна доброчесність включає цінності та поведінку учасників, у той час як вони відповідають за надання певних наукових чи освітніх послуг. Як відомо, до фундаментальних цінностей академічної доброчесності відносять чесність, довіру, справедливість, повагу, відповідальність та мужність [1]. Академічна доброчесність має такі аспекти як рівність можливостей і підвищення дослідницьких навичок серед авторів, а також аспекти відповідальності та питань розвитку, де відданість доброчесності сприяє проведенню ретельних досліджень задля сталого розвитку. Крім того, прихильність дослідників академічній доброчесності призводить до підвищення якості досліджень та рівня результатів, яких вони досягають самостійно та відповідально, без неналежного використання інтелектуальних продуктів інших [2].

Але існують певні явища, які можуть впливати на реалізацію принципів академічної доброчесності: 1) недостатній огляд літератури, 2) фальсифікація результатів; 3) плагіат та самоплагіат; 4) нечесні практики при публікаціях (вибіркове публікування результатів або подавання одних і тих самих даних у кілька наукових журналів); 5) неправомірне авторство та відсутність належного визнання внеску всіх учасників; 6) невідповідність етичним стандартам (у відносинах з пацієнтами, об'єктами досліджень чи іншими учасниками дослідження). Проблема порушень етичних стандартів може виникнути у різних контекстах, наприклад використання невірних методів дослідження, недостатнє інформаційне розкриття, порушення конфіденційності чи конфлікт інтересів, що можуть вплинути на об'єктивність та чесність результатів.

Запровадження високих стандартів етики у науковій діяльності передбачає визнання цих проблем, використання чітких етичних стандартів і механізмів державного контролю [3], а також відкриті

обговорення аспектів етики у наукових спільнотах. Але, на мій погляд, спершу слід звернути увагу на феномен завищених стандартів, що притаманний як сучасному світу загалом, так і вимогам до наукових результатів, зокрема у сучасній Україні. Постійні нескінченні змагання за публікації, місця у рейтингах освітніх та наукових установ, посадова чи наукова конкуренція між дослідниками можуть призводити до завищення стандартів звітування та методів оцінки досліджень. Саме завищені стандарти та вимоги призвели до поширення «швидких» та неадекватно оцінених публікацій, фактично створивши величезний ринок недоброчесного наукового консалтингу та супутніх послуг з досить широким асортиментом пропозицій, зокрема:

- масштабування публікацій: для поліпшення свого наукового статусу деякі вчені можуть ігнорувати необхідність глибокого наукового аналізу та методологічної точності;

- поява «шахрайських», «хижацьких», псевдонаукових журналів та організаторів конференцій, що згодні приймати та публікувати статті чи тези без адекватного рецензування та високих стандартів якості, чим ставлять фінансовий зиск вище за наукову об'єктивність;

- можливість платних публікацій чи платного співавторства у журналах із швидким виходом, що впливає на якість та об'єктивність дослідження.

Задля чесності слід зауважити, що за стартової умови адекватного планування наукової роботи та висування реальних вимог до її результатів потреба у подібних послугах та пропозиціях взагалі б не існувала. Наразі маємо ситуацію, коли недоброчесний науковий консалтинг дійсно користується попитом, зокрема з певних, досить серйозних сучасних причин внаслідок військового стану в Україні: 1) нестача часу чи можливості працювати у звичайному робочому режимі (наприклад, дистанційна робота освітян вимагає більшого часу для підготовки матеріалів та проведення занять, ніж аудиторна активність); 2) фінансово-економічна складова вартості публікацій у міжнародних рейтингових виданнях; 3) психологічні проблеми та емоційне виснаження особистості, що відбивається на творчому потенціалі досліджень.

На мій погляд, заходи для нейтралізації попиту на академічну недоброчесність мають спрямовуватися синергетично, у обох напрямках. Одночасно із закликами до науковців дотримуватися високих етичних стандартів потрібно відкоригувати вимоги керівництва всіх рівнів до своїх підлеглих, вдосконалити систему звітування у напрямках об'єктивності, складності та прозорості досліджень, створити певний механізм контролю за діяльністю наукових журналів, зокрема

вдосконалити вимоги до обов'язкового, справедливого та відповідального рецензування матеріалів до публікацій.

Таким чином, збереження і зміцнення академічної доброчесності вимагає впровадження ефективних механізмів перевірки, прозорих та об'єктивних стандартів наукової діяльності для дослідників та освітян. Суто важливо, щоб наукова спільнота усіх рівнів працювала разом для забезпечення інтегритету академічної доброчесності та об'єктивності досліджень.

Список посилань

1. Fundamental Values of Academic Integrity – Electronic source. – Access mode: https://academicintegrity.org/images/pdfs/20019_ICAI-Fundamental-Values_R12.pdf (date of request 15.03.2024).

2. Alajami A. Promoting ethical behavior and how junior investigators perceive academic integrity: Critical approach. *Current Research in Behavioral Sciences*, 2021. Volume 2, 100027. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2021.100027>

3. Kuznietsova N. S., Nazarov I. V., Yefimenko L. V. Areas of reforming the statutory regulation of academic integrity in Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 2021. 28 (3). С. 176–185. DOI: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.28\(3\).2021.176-185](https://doi.org/10.37635/jnalsu.28(3).2021.176-185)

КРІ – КОЛИ ПРАЦІВНИК ІНЕРТНИЙ...

Анічкіна О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри хімії

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Ключові показники ефективності (англ. *key performance indicators, KPI*) – система оцінки, яка допомагає організації визначити ступінь досягнення стратегічних цілей. Для вищої освіти України з 2021 року розпочався період запровадження КРІ в контракти керівників закладів вищої освіти, що викликало їх запровадження в контрактах заступників керівника ЗВО та керівників структурних підрозділів. Проте потрапляння системи ключових показників ефективності до контрактів науково-педагогічних працівників, на сьогодні, ще нормативно

неврегульована в закладах вищої освіти України, проте неоднозначно відбувається.

Така проблема виникає тому, що відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (Стаття 53) «науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність». Стаття 56 цього ж Закону України визначає «робочий час науково-педагогічного працівника включає час виконання ним навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи та інших трудових обов'язків... Норми часу навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи визначаються закладом вищої освіти... Рекомендований перелік видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки».

Аналіз затвердженого примірного переліку цільових показників, що наводяться в контракті з керівником державного закладу вищої освіти (наказ МОН України від 05.03.2021 №299) дозволяє визначити відображення наукової, міжнародної, організаційної, господарської діяльності керівника, а відповідно і закладу вищої освіти та науково-педагогічних працівників у ньому, та практично повну втрату навчальної, методичної, виховної, що є ускладненням реалізації освітнього процесу.

Заклад вищої освіти це, перш за все, відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (Стаття 1) «окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей». Вища освіта в Україні – «сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти...».

Така неузгодженість стає причиною професійного вигорання працівника, адже на кожного науково-педагогічного працівника КРІ керівника ЗВО прямо не розповсюджуються, проте формування КРІ науково-педагогічного працівника відбувається як результат трансдукції КРІ керівника ЗВО на діяльність науково-педагогічного працівника, адже досягнути виконання КРІ завідувача кафедри, декана факультету

або директора навчально-наукового інституту без долучення до роботи всіх членів колективу неможливо.

Це є цілком зрозумілим, адже керівники ЗВО зацікавлені у виконанні власних КРІ і тому чітко контролюють їх виконання всім колективом, проте і відмовлятися від всієї позаКРІної роботи теж не згодні. Як тільки КРІ керівника потрапляють до його контракту, цілі діяльності ЗВО точково трансформуються під них, що не відповідає досягненню кращого результату, а є достатньо суб'єктивним.

Таким чином, де-факто кожен науково-педагогічний працівник має КРІ, де-юре – ні. Така ситуація призводить до утворення неузгодженої системи роботи та позбавляє колектив синергії для досягнення нададитивного ефекту, коли ціле більше суми окремих частин. Адже включити до переліку КРІ всі види роботи НПП неможливо, а формування фрагментарних КРІ призводить до перепрацювання, перевантаження та перевтоми НПП, а з часом – професійного вигорання. Затверджений примірний перелік цільових показників, що наводяться в контракті з керівником державного закладу вищої освіти не відображає видів роботи науково-педагогічних працівників, тому і спричинює нормативне виконання цікавих керівнику ЗВО КРІ, а додаткове (позаоблікове) виконання всіх інших видів робіт.

В такому випадку слід спочатку переглядати систему роботи закладу вищої освіти, види діяльності науково-педагогічного працівника та тільки після цього формувати цільові показники її ефективності. На сьогодні КРІ науково-педагогічного працівника є фрагментарними, зорієнтованими на досягнення КРІ керівника ЗВО і не відповідають змісту діяльності науково-педагогічних працівників.

Тому при формуванні цільових показників діяльності науково-педагогічних працівників слід звертати увагу на особливості діяльності викладача ЗВО та основний вид його роботи – НАВЧАЛЬНУ. Заклад вищої освіти не є науковою установою; міжнародним рекрутинговим центром чи туристичною агенцією; фінансовою організацією чи податковою службою; постійне зростання мультимедійної техніки не визначає якість освіти здобувачів тощо. Перш ніж запроваджувати індикатори та показники якості діяльності керівника, а відповідно і ЗВО, слід визначитися з продуктом, який буде отриманий в результаті. Заклад вищої освіти має провадити підготовку висококваліфікованих фахівців для розбудови економіки держави, а не як-небудь провадити освітній процес між закордонними відрядженням, конференціями, поданням грантів і іншим.

Спочатку створюємо нормативне підґрунтя, формуємо зміст і систему роботи, а тоді оцінюємо досягнення результатів, а не навпаки. Система освіти є надзвичайно інерційна, бо зміни внесені сьогодні

в освітню програму бакалавра буде помітно через 4 роки. Тому формуючи КРІ науково-педагогічного працівника слід звернути увагу не лише на щорічне збільшення публікацій у виданнях, які реферуються у науково-метричних базах Web of Science та/або Scopus, а й у фахових виданнях України; підвищення ефективності співпраці з зовнішніми стейкхолдерами; досягнення середнього та високого рівня балів за результатами рейтингування діяльності; забезпечення викладання освітніх компонент з урахуванням відповідності освітньої та/або професійної кваліфікації та наявності рівня професійної активності не нижче визначеного в «Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності»; наявність виданих навчально-методичних посібників; наявність виданого підручника чи навчального посібника; виконання обов'язків наставника академічної групи тощо.

Лише узгоджене виконання Закону України «Про вищу освіту», Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, Положення про акредитацію освітніх програм та нормативних документів ЗВО, як індикатора автономії та академічної свободи, дозволить прозоро, зрозуміло та доступно оцінити ефективність функціонування закладів вищої освіти.

Слід почати з побудови ієрархічної системи цілей діяльності ЗВО, основних напрямків і видів, розподілити їх на близькі та далекі. Як правило, КРІ встановлюються лише для близьких, швидко досягнутих цілей. Далі слід підготувати науково-педагогічних працівників до запровадження системи КРІ та обов'язково пояснити мету їх запровадження і очікувані результати, додатковим мотивуючим чинником може виступити рейтингування ефективності роботи науково-педагогічних працівників та отримане за їх результатами заохочення. Після, слід розробити систему показників звернувши увагу на їх вимірюваність, повноцінність, досяжність, ресурсозатратність тощо. Ідеальним є автоматизація обліку КРІ науково-педагогічних працівників, що дозволяє досягти прозорості роботи та переконання в об'єктивності запроваджених *Key Performance Indicators* та дозволить науково-педагогічному працівнику бути активним, ефективним і мобільним у виконанні професійних обов'язків.

НЕ НАСЛІДОК, А ПРИЧИНА: ЧОМУ ВІДБУВАЄТЬСЯ ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ?

Бахвалова А. В.

*докторка філософії у галузі психології,
асистентка кафедри загальної психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Спроба вирішити питання порушення доброчесності через заборону надання відповідних послуг «чорного» наукового консалтингу (написання статей на замовлення, купівлі місць у лавах авторів статті до Скопусу і т.д.) навіть на рівні ідеї є невдалою. Як і будь-яка інша заборона вона буде порушуватися, а відповідні порушники шукатимуть і створюватимуть обхідні шляхи. Отже, проблема не у тому, що існують такі «консалтингові» організації, а у тому, що до них звертаються (адже попит породжує пропозицію – це основа економіки). Але чому до них звертаються? Очевидно, що треба лікувати не наслідки хвороби, але її причину.

Розпочати пошук причини варто навіть не із самих порушників, а із системи, у якій вони існують. Будь-яка система регулюється таким чином, що навіть за втрати одного із її елементів вона перелаштовується таким чином, щоб зберегти баланс. Типові приклади такого явища: нейропластичність мозку та «передача» функцій втрачених ділянок тим, які добре функціонують [1]; рівновага у сімейній системі, коли невиявлений конфлікт проектується на одного із членів – «погану вівцю», у випадку виключення якої хтось системи автоматично займає її місце [2]; соціальні ролі між пацюками в одній клітці також розподіляються і за видалення звідти лідера хтось інший займає його місце [3].

Отже, система – це відносно стабільний феномен, враховуючи її здатність до зміни внутрішньої структури, саморегуляції та збереження балансу. Такою системою, безумовно, є й соціальний інститут освіти та науки. Для зростання та професійного розвитку у цій системі викладаче ЗВО необхідно демонструвати певні якісно-кількісні показники роботи, так звані КРІ (від англ. *key performance indicators*, тобто «ключові показники ефективності»). Це і публікація необхідної кількості статей у рецензованих наукових виданнях, і участь у іноземних конференціях, і членство громадських організаціях, і т.д. Тобто мова йде про доволі суттєвий об'єм роботи, як наукової, так і громадської, популяризаторської, освітньої.

При цьому не забуваємо, що крім цих видів робіт основною роботою викладача ЗВО залишається забезпечення навчального процесу в усьому його різноманітті: підготовка численних навчально-методичних матеріалів і розробок, організація занять, створення завдань для самостійної роботи студентів, подальша перевірка та оцінювання зданих робіт із численних навчальних курсів тощо. Окрім того відомо, що уся супутня робота зі студентами, як-от, кураторство, організація виховного процесу, вирішення та регуляція робочих конфліктів у групах студентів, допомога у складних життєвих ситуаціях здобувачам освіти і т.п., також лягає на плечі викладачів. До цього можемо додати ряд внутрішніх обов'язків по факультету/кафедрі: організація конференцій, днів відкритих дверей, літніх та зимових шкіл, олімпіад, конкурсів студентських робіт, заходів із популяризації науки, керування практикою та курсовими/ дипломними і т.д. Зрештою, у викладача залишається не так багато часу навіть на особисте життя та родину не кажучи вже про науку?

Все вищенаписане підштовхує нас до думки, що звичайний викладач ЗВО значною мірою перевантажений обов'язками, як зі змістовної (власне навчання та підготовка матеріалів, які завжди мають бути актуальними та відповідати вимогам часу), так і з організаційної сторони. Не кажучи вже про бажаний ідеал, який передбачає індивідуальний підхід до кожного зі студентів, орієнтуючись на його сильні та слабкі сторони, спираючись на перші допомагати розвивати другі. Зрештою, все це – численні причини, які призводять до браку часу і сил та підштовхують до темної сторони наукового консалтингу. А зважаючи на формальне ставлення до виконаної роботи, яка перетворюється лише в один рядок звіту, взагалі зникає бажання дійсно проводити якісне дослідження, вкладаючи у нього багато зусиль. Адже потім цілком реально почути, що колега, який написав більшу кількість статей (якість яких відходить на другий план) показав більшу продуктивність та навіть зібрав більше цитувань, ніж одне якісно проведене дослідження.

Зрештою, варто вирішувати проблему із недоброчесним консалтингом іншим шляхом, в не введенням заборон та санкцій: треба знижувати попит на такі послуги. Я бачу наступні можливі рішення. Перше: розвантажити викладачів, створивши відповідні посади для організації навчального процесу (методисти, куратори, адміністратори тощо) та передавши частину функцій їм. Друге: розділити категорію «науково-педагогічний» на дві окремі. Тобто, розділити «педагогічних працівників» у ЗВО та «наукових працівників» у відповідних наукових інституціях. Це один із потенційних шляхів до якісної науки, коли не потрібно одразу забезпечувати сотню різних процесів, а можна

зайнятися чимось одним – викладанням або дослідженням – якісно. Третє: знизити вимоги до викладачів та їх КРІ. Мабуть, це найменш ефективно, але найбільш просте рішення, адже воно вимагає мінімальних затрат з боку держави.

Наостанок варто додати, що наука – це дуже специфічна сфера людської діяльності, для якої треба мати не тільки хист та здібності, але і неабияку мотивацію й чисте бажання пізнавати, відкривати щось нове. При цьому не кожен хороший науковець – це хороший викладач і навпаки. Можливо, розділення цих понять і є потенційним рішенням проблеми? Адже ми просто звикли думати, що вчені – це дійсно хороші вчителі і якщо зміг відкрити щось сам, то і іншого зможе цьому навчити.

Список посилань

1. Іглмен Д. Секрети нейропластичності. Як мозок адаптується до нових викликів. Nash Format, 2023.
2. Мороз Р. А. Сімейні наративи як засіб організації сімейної системи та усвідомлення сімейного досвіду. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки*. 2014. №. 12. С. 129–135.
3. Colin, C., & Desor, D. (1986). Différenciations comportementales dans des groupes de rats soumis à une difficulté d'accès à la nourriture [Behavioral differences in groups of rats subjected to difficulty attaining food]. *Behavioural Processes*, 13(1–2), 85–100. [https://doi.org/10.1016/0376-6357\(86\)90019-7](https://doi.org/10.1016/0376-6357(86)90019-7)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ПРАВОВІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Богдан Б. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного та міжнародного права
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Академічна доброчесність є способом змінити цей світ.
Але спочатку змініть університет, а вже потім – світ.
Юнгсун Кім

Сутність терміну «доброчесність» неодноразово була предметом наукових пошуків та дослідницьких дискусій. Тривалий час цей термін пронизує майже всі сфери функціонування суспільства. Доброчесність закріплюється як принцип державної служби (ст. 4 Закону України «Про державну службу» [1]), як ознака особи, що претендує на певну посаду – наприклад, судді (ч. 3 ст. 127 Конституції України [2]) або Голови Національного агентства з питань запобігання корупції (ч. 2 ст. 5 Закону України «Про запобігання корупції» [3]).

Генеза доброчесності як законодавчо визначеної категорії набуває нового розвитку з прийняттям Закону України «Про вищу освіту», в якому з'являється термін «академічна доброчесність». Зокрема, ст. 42 Закону України «Про освіту» визначає під академічної доброчесністю «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватись учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [4]. Тож, як вбачається з наведеного визначення терміну, доброчесність є правилом поведінки, яке унормоване державою, але ґрунтується на моральних засадах – етичних принципах, що формуються громадянським суспільством. Мета дотримання доброчесності – забезпечення довіри до результатів творчої діяльності.

Законодавець визначає широкий перелік діянь, що вважаються порушеннями академічної доброчесності, які перераховані в ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту», і які, враховуючи внесення змін до зазначеного Закону, не є вичерпним. На наш погляд, це обумовлено, як внутрішніми (психоемоційними) факторами, що впливають на свідомість людини, так і зовнішніми (грошово-майновими)

факторами, які сприяють прийняттю тих чи інших рішень, вчиненню неправомірних діянь.

В той же час, законодавець передбачив такий вид відповідальності за порушення академічної доброчесності, як «академічна відповідальність», а форми і види академічної відповідальності закладів освіти передбачив визначати спеціальними законами.

Проте, на наш погляд, наявність законодавчого закріплення, бланкетних норм до спеціальних законів, на жаль, не мотивує до невчинення діянь, що підпадають під ознаки порушень академічної недоброчесності, а ті негативні наслідки, яких зазнає особа, що порушує академічну недоброчесність, не впливає на рівень її правосвідомості та подальшу діяльність.

Академічна доброчесність набуває свого логічного ствердження та поширення лише коли учасники наукової (академічної) спільноти дотримуються етичних засад, цінностей, чеснот, серед яких: чесність із собою та суспільством; довіра та повага до результатів наукових надбань та відкриттів; повага до інших учасників освітньої, наукової, творчої, винахідницької діяльності, і головне – відповідності та відповідальності. Лише високий рівень правосвідомості, власних переконань та виховання цінностей сприятиме створенню належного рівня вартості наукових результатів і творчих здобутків.

Академічна доброчесність має бути вектором виховання і виховання, дієвість і ефективність якого досягається через поширення інформації про академічну доброчесність і діяння, які її порушують. Коли моральні та етичні норми наукової (академічної) спільноти збігатимуться не лише з правовими нормами, а і з цінностями громадянського суспільства, з рівнем культури і правосвідомості – питання академічної не доброчесності зменшуватиме фокус своєї уваги. В той же час наявність не номінального, а реального механізму притягнення до юридичної відповідальності за академічну не доброчесність, на наш погляд, сприятиме дотриманню академічної дисципліни та основних засад академічної доброчесності.

Список посилань

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#n61> (дата звернення: 19.03.2024).

2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4793> (дата звернення: 19.03.2024).

3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n50> (дата звернення: 19.03.2024).

4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613> (дата звернення: 19.03.2024).

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРІОРИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Васильєва-Халатникова М. О.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки

Київський національний університет імені Траса Шевченка

м. Київ, Україна

Структурування освітнього середовища університету, яке є унікальним у процесі підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи (Козирев М. [2], Семигіна Т. [3], Протас О. [5], Чернуха Н., Васильєва-Халатникова М. [4, 6], Юрків Я. [7] та інші). В умовах сьогодення актуальним є інтеріоризація освітнього середовища університету у процесі підготовки фахівців соціальної роботи.

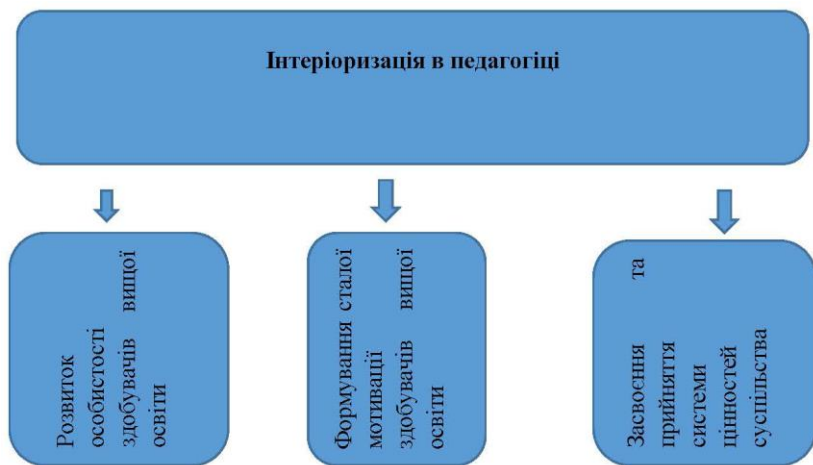
Інтеріоризація в педагогіці – це важливий процес розвитку свідомості особистості здобувача вищої освіти, якому відводиться важливе місце і результат набуття не тільки нових знань, умінь та навичок, а й перетворення структури його особистості [1].

Інтеріоризація в університеті відбувається під впливом умов освітнього середовища та індивідуальних особливостей науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти. Інтеріоризації освітнього середовища в університеті залежать від: розвитку особистості здобувачів вищої освіти; формування сталої мотивації; засвоєння та прийняття системи цінностей суспільства (рис. 1).

Інтеріоризація освітнього середовища університету у процесі підготовки фахівців соціальної роботи орієнтована на розвиток особистості майбутнього фахівця (формування професійних компетентностей); формування мотивації здобувачів вищої освіти (освітні можливості для підвищення професійної компетентності, безпечне та мотивуюче освітнє середовище); засвоєння та прийняття системи цінностей

суспільства (Етичний кодекс соціальної роботи, людино-орієнтована система цінностей). Безумовно, це потребує подальших наукових розвідок.

Рис. 1. Інтеріоризація в педагогіці

Безумовно, важливими є подальші науково-прикладні дослідження інтеріоризації освітнього середовища в університеті у процесі підготовки фахівців соціальної роботи.

Список посилань

1. Гавеля О. М. Культурні цінності обдарованої особистості: інтеріоризація в контексті сучасного українського суспільства : монографія / Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. Київ : НАКККіМ, 2014. 351 с.
2. Козирев М. П. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 351 с.
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
4. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2021. 219 с. / <http://enquir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34954/Sotsialna%20Robota%20Realii%20Ta%20Vykylyky%20Chasu.pdf?sequence=1>
5. Протас О. Л. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з обдарованими дітьми: теорія і методика організації:

монографія / ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника». Тернопіль : Терно-граф, 2020. 383 с.

6. Чернуха Н. М., Васильєва-Халатникова М. О., Співак Я. О., Токарчук Л. В. Інклюзивна освіта: міжнародний досвід та українські реалії. *Topical issues of pedagogy* : collective monograph. Edizioni Magi, Roma, Italia, 2019. P. 60–83.

7. Юрків Я. І. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників до роботи із вразливими категоріями населення : монографія. Київ : Талком, 2021. 459 с.

**«НАУКОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ,
ОРГАНІЗАЦІЙ НЕ МЕНШЕ ТРЬОХ РОКІВ,
ЩО ЗДІЙСНЮВАЛОСЯ НА ПІДСТАВІ ДОГОВОРУ
ІЗ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НАУКОВОЮ УСТАНОВОЮ)
ЯК КРІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА:
ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ**

Гловюк І. В.

*докторка юридичних наук, професорка
Львівський державний університет внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

Пункт 38 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності [1] є доволі неоднозначним у аспекті його практичного застосування як через саме формулювання умови, так і через встановлений строк: не менше трьох років. Тому виникає питання стосовно його «життєдатності» у цьому переліку та можливості його досягнути навіть відомому вченому.

З одного боку, чіткі формулювання «на підставі договору із закладом вищої освіти (науковою установою)» розумно обумовлено тим, щоб не з'явилися створені «заднім числом» довідки / акти про наукове консультування, зокрема, на безоплатній основі, що не вимагає повідомлення органів державної податкової служби та сплати податків чи проведення безготівкових розрахунків. У цьому контексті таке формулювання як перешкода зловживанням цілком зрозуміла.

З іншого боку, таке формулювання ускладнює можливість «відпрацювати» цю умову (але, звісно, не унеможлиблює) через такі (як на думку авторки – невичерпних) фактори (які розміщені у порядку згадування, а не за мірою зниження «проблемності»).

1. Наукове консультування, як правило, є платною послугою. Звісно, що можливість і доречність укладення договору підприємством, установою, організацією будуть істотно відрізнятись від сфери діяльності, утім, нелегко укласти такий оплатний договір саме на три роки. Більше того, навіть якщо такий договір укладено, стороною є ЗВО (НУ), а надання послуг по ньому може доручатися співробітнику / співробітникам, який / які є фахівцями саме у конкретному питанні. Якщо навести приклад з правничої сфери, то обслуговування підприємства може торкатися найрізноманітніших сфер від оподаткування до військового обліку, від працевлаштування до відповідей на адвокатські запити та запити у порядку ст. 93 КПК України, від комерційних контрактів до реєстрації благодійних фондів. І це лише правнича сфера, а ЗВО (НУ), який має різні спеціальності, може укласти «багатопрфільний» договір. Тобто цілком можливо те, що усі три роки один науково-педагогічний працівник не буде працювати за цим договором. Звісно, у договорі можна прописати, що виконавець має залучати конкретного працівника і вказати його персональні дані, утім, по-перше, невідомо, чи погодиться на це ЗВО (НУ), по-друге, цей працівник може звільнитися і вийде, що треба розривати договір.

2. У переліку «адресатів» консультування не вказані, наприклад, самозайняті особи, зокрема, фізичні особи – підприємці або особи, які провадять незалежну професійну діяльність, чия діяльність (знову ж, залежно від сфери) не виключає потреби наукового консультування.

3. Не усі клієнти, зокрема, у правничій сфері через можливість специфіку питань та дотримання комерційної таємниці готові укладати договір саме з ЗВО (НУ) (навіть державними), розуміючи, що конфіденційність умов не завжди може бути забезпечена. Натомість, адвокат (а серед адвокатської спільноти є значна кількість науковців) зобов'язаний дотримуватися адвокатської таємниці, якщо договір про надання правничої допомоги міститиме і умови про наукове консультування з питань, з яких надаватиметься правнича допомога. Утім, цього можна уникнути через відповідні умови конфіденційності у договорі, якщо вони підійдуть виконавцю – ЗВО (НУ). У таких випадках в усіх звітах та інших документах неможливо буде вказувати сторону договору, а лише номер та дату, і виникає питання, чи завжди це буде правильно сприйнято при акредитаціях та моніторингах освітніх програм.

4. Для правничої сфери надзвичайно важливим та поважним досягненням є робота науково-консультативних рад при ВР, КСУ, ВС тощо, утім, договори про таку роботу з ЗВО (НУ) не укладаються, бо це законодавством не передбачено.

5. Не враховано, що сам науково-педагогічний працівник може укласти такий договір, і на оплатній основі. У такій ситуації його реальність перевірити нескладно, якщо розрахунок за консультування здійснювався у безготівковій або готівковій формі за наявності розрахункових документів.

Як видається, навіть цей перелік факторів демонструє, що досягти такого КРІ науково-педагогічному працівнику надзвичайно складно не через рівень кваліфікації або небажання юридичних осіб користуватися послугами наукового консультування, а більшою мірою через організаційно-практичні питання. А це ставить під сумнів доречність перебування наукового консультування підприємств, установ, організацій не менше трьох років, що здійснювалося на підставі договору із закладом вищої освіти (науковою установою), у переліку ліцензійних умов як мінімум у такому формулюванні, як воно є зараз. На переконання авторки, зміни формулювання можуть торкатися суб'єктів укладення договору (зі сторони замовника – додати самозайнятих осіб, зі сторони виконавця – самого науково-педагогічного працівника) та виключення строку договору.

Список посилань

1. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>

НАУКОВИЙ КОНСАЛТИНГ І ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ В ПИТАННЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Голубовська О. В.

*магістр філософії, асистент кафедри філософії та педагогіки
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
м. Львів, Україна*

Ті, хто займаються послугами наукового консалтингу, визначають його як консультацію вчених з питань їхніх публікаційних розробок і досліджень професійними посередниками. Консультанти цих спеціалізованих компаній надають авторам рекомендації, інформаційну підтримку і сприяють вирішенню публікаційних питань. Іншими

словами, роз'яснюють непрості етапи роботи над статтею і підказують, де можуть виникнути основні труднощі під час публікації [3].

Сама ідея наукового консалтингу є непоганою, а її реалізація повинна в ідеалі забезпечити допомогу, виконуючи роль так званого «наукового керівника». Фактично науковий консалтинг – це посередництво.

І тут постає питання правильного вибору цього посередництва, щоб не зашкодити своїй академічній доброчесності. Бо наш вибір – це ми самі, він визначає нас, самоідентифікує. За свій вибір ми несемо відповідальність і незнання, невідання не звільняє нас від неї.

Коли людина стикається із багатомірністю форм поведінки, часто з протилежними взаємонеузгодженими способами життєдіяльності, перед нею постає питання про моральний вибір.

Моральний вибір – є усвідомлене віддання переваги людиною тому чи іншому варіантові поведінки відповідно до особистих чи суспільних моральних настанов, що базуються на певних цінностях [2, с. 101].

Моральний вибір, як акт моральної діяльності, зумовлюється природою та сутністю людини, підтверджує її свободу самовизначення відповідно до власних цілей та інтересів на основі певних цінностей. Моральним може бути лише вибір, зумовлений моральним мотивом, тобто внутрішньою спонукою на здійснення морального вчинку, виступаючи водночас як його духовно-емоційна підстава. Суб'єкт моральних відносин передбачає два крайніх наслідки: по-перше, орієнтується на визнанні моральних цінностей, а по-друге, розуміє можливість морального осуду при ігноруванні моральних вимог. Інакше кажучи, моральний вибір – це своєрідний варіант поведінки в контексті категорій «добро» і «зло».

Водночас треба зазначити, що моральний вибір – це прояв моральної свободи, яка реалізує можливості людини, як самодіяльної особистості. У такій ситуації моральні вимоги суспільства перетворюються у внутрішні моральні спонуки, тобто в емоційно-вольове спрямування людини. Без цього не було б підстав для моральної відповідальності, моральної самооцінки, морального самоконтролю. Моральна відповідальність зумовлена самоусвідомленням людиною відповідності свого вчинку моральним вимогам, вона органічно поєднується з моральною самооцінкою, тобто з якісним підходом до вчинку, визначенням його цінності з погляду моральних вимог. Моральний самоконтроль передбачає здатність суб'єкта регулювати свою поведінку згідно з особливостями мотивів і спонук. Ідеться також про контроль своїх почуттів, витримку, терпеливість у досягненні поставленої мети.

Особливість морального самоконтролю у поділі людського «Я» на дві частини – «Я-совість» і «Я-апологет». «Я-совість» засвідчує перехід зовнішньої моральної вимоги у внутрішній моральний обов'язок. Проте така інтеріоризація не проста, адже їй протидіє «Я-апологет», яка втілює егоїстичний первень людини, що орієнтує на захист усіх її вчинків, незалежно від моральності. Нерідко логіка захисту ґрунтується на життєвій практиці, що має заспокоїти егоїстичну позицію людини. Зіткнувшись із несправедливістю, людина зневірюється у спроможності домогтися справедливості, в кращому випадку вибирає «менше зло», щоб не перемогло «більше зло», адже при такому виборі розмиваються грані між добром і злом. Але поза межами моралі про справедливість говорити безпідставно. Справедливість вимагає не лише осуду аморальних вчинків інших людей, але і власних вчинків, що проявляється в соромі, який може привести до каяття, яке передбачає докорінний перегляд своєї поведінки і внутрішню переорієнтацію особи. У такому разі «Я-совість» веде внутрішню боротьбу проти «Я-апологета», що має на меті не виправдання якогось вчинку, а моральне самовдосконалення людини. На суспільному рівні така боротьба сприяє духовному поступу [1, с. 318–319].

Моральні вимоги, моральний вибір, внутрішня боротьба між «Я-совість» і «Я-апологет» постають як перед тими хто надає послуги наукового консалтингу, так і перед тими, хто ними користується. На жаль, завжди є спокуса надати неякісні послуги з метою прагматичного, меркантильного прагнення швидко отримати фінансову вигоду, не замислюючись про необхідні вимоги щодо суспільного існування і розвитку. Та й далеко не кожному вдається встояти перед спокусливими пропозиціями, які дозволяють досягти успіху у своїй науковій діяльності у найкоротші терміни, прикладаючи менші зусилля. В підсумку, в залежності від того, хто переможе, чи «Я-апологет», чи «Я-совість», буде йти мова про задоволення своїх власних амбіцій через «зло» або «менше зло», чи про нашу академічну доброчесність і духовний поступ.

Список посилань

1. Гринів О. І. Філософія: курс лекцій для аспірантів. Львів : «Триада» плюс», 2016. 368 с.
2. Етика : навч. посібник / Лозовой В. О., Панов М. І., Стасевська О. А. та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 224 с.
3. Цурган А. Сучасний погляд на науковий консалтинг. *Наука та метрика*. URL: <https://nim.media/articles/suchasny-poglyad-na-naukovy-konsalting> (дата звернення: 18.03.2024).

«БІЛИЙ ПРОТОКОЛ» НАУКОВОГО КОНСАЛТИНГУ: ОБМЕЖЕНІ МОЖЛИВОСТІ

Діденко Л. В.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії гуманітарних наук
філософського факультету*

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

***Авторська заувага:** дії дослідника у межах «білого протоколу» розглядаються через нюанси випадку, що досі «в роботі».*

Наука – простір постійно-періодичного оновлення отримуваних даних та знань застосовності. Науковий консалтинг – сегмент відносно новий, неоднозначний та хиткий. З одного боку, він передбачає допоміжність у дослідженнях, проте, з іншого боку, сам уможлиблює нову частину утруднень.

Проблематизування наукового консалтингу поставатиме через окремі випадки-ситуації (=кейси), що можуть виникати цілком випадково через спроби реалізування дослідницького інтересу у межах «білого протоколу».

Окреслення запиту на випадок-ситуацію (=кейс). Показники наукового та/або науково-педагогічного працівника вишу залежні як від кількості «продукованого» згідно з вимогами контракту, так і від якості кожного елемента «індивідуального портфолію». Останній не тільки має відбивати «трендові вигини» наукових досліджень (тут: наразі актуальні), але й має поставати результатом навичок-умінь наукового та/або науково-педагогічного працівника вишу, що ілюструють його/її розвиток, і відбивають перспективи змін майбутнього людства (в усіх сферах та сегментах життєдіяльності). У даному контексті «розвиток» передбачає не тільки апелювання до класичних підходів окремої галузі фахового знання, але й міждисциплінарні дослідження. Ба більше, сучасні дослідження не є відмежованими від практики – вони навіть переплетені з нею (незалежно від галузі наукового знання). «Дослідницький інтерес» – це своєрідне авторське поєднання класичного теоретичного, оновленого практичного й маловідомого для наукової спільноти індивідуальнопережитого (або все ще переживаного антропоодиночцею). «Білий протокол» – це врахування та/або отримання усіх можливих дозволів для проведення наукового

дослідження та його результатування у наукових публікаціях й конференційних виступах.

Сутність випадку-ситуації (=кейсу). Мій дослідницький інтерес ще й досі залишається у сфері аудіовізуальної творчості (кіновиробництво, музика, перформанси тощо), проте креативні індустрії (або індустрії розваг) мають свої правила. Йдеться про авторські права, які мають не порушуватися у всіх випадках. Виявляється, для приватного перегляду музичних кліпів (MV) та кінофільмів дозволи непотрібні – достатньо «споживати» їх на офіційних платформах та/або каналах компаній-виробників. Проте як тільки виникає думка використати приклади з кінофільмів, музичних кліпів, текстів пісень тощо, відразу виникає питання «яким чином це зробити коректно?». Проблема не стільки в «отриманні офіційного дозволу» від компаній, скільки у промірковуванні наперед щодо предмету запиту (тут: щодо чого власне укладатиметься угода).

Спроби розв'язання випадку-ситуації (=кейсу) та можливі приховані ускладнення. Гіпотезую: «отримання офіційного дозволу» на використання у науковій та педагогічній практиках зразків аудіовізуальної творчості – це вельми тривалий та виснажливий процес. Поки що розгляну неможливість отримання дозволів та їх варіанти розв'язку за «білим протоколом».

Проблема 1: безкоштовність не передбачена або обмежена. *Легітимний розв'язок:* можливо згадати (пропонувати стандартне покликання), але не цитувати (частини тексту пісні або діалогу з кінофільму) та/або демонструвати назагал (окремий фрагмент, музичний кліп або кінофільм). *Недоліки розв'язку:* 1) потрібне попереднє опрацювання здобувачами та/або колегами аудіовізуального зразка, щоб при зустрічі та/або виступі усі «були в темі»; 2) здобувачам та/або колегам доведеться самим домірковувати аспекти з аудіовізуального зразка, що не передбачає «єдине прочитання/розуміння».

Проблема 2: герменевтична (не)обмеженість. *Легітимний розв'язок:* орієнтування на культурний код зображуваної локації, специфічні символи та/або глобальну трендовість; враховування «виробничих щоденників» і розтлумачень команди. *Недоліки розв'язку:* 1) одна сцена чи дія може кардинально викривити загальне враження від аудіовізуального зразка окремої локації, оскільки ми можемо витлумачувати її в іншій системі координат (наприклад, східний музичний кліп за «західноєвропейськими стандартами»); 2) «хочу бачити інше» через особисті преференції (симпатія до головного героя, вподобана історія, викликані емоції тощо).

Проблема 3: несівмірність проговорюваного/співаного (тексту/діалогу) та зображуваного («картинки»). *Легітимний розв'язок:*

неможливий, оскільки зазначання подібного поставатиме або обережною й виваженою власною думкою, або прямим докором кінокомпанії/звукозаписувальній компанії. *Недоліки розв'язку:* 1) заковані факти, які потребуватимуть подальшого коректного розкодування читачами/слухачами/дослідниками; 2) перетворювання з дослідника-науковця на фахового критика.

Офіційний дозвіл варто отримувати виключно щодо тих матеріалів, без яких дослідження провести/завершити неможливо. Тут має спрацювати попередня робота: тільки сам дослідник може дійти висновку які саме аудіовізуальні зразки йому/їй потрібні. Визначитися дуже просто: варто спершу здійснити дослідження, підібрати необхідні матеріали, сформувавши рукопис, а потім вже просити дозволи та оформлювати їх офіційно задля оприлюднення (публікування, презентавання, фахового обговорення).

Неочікуваним утрудненням – навіть після отримання дозволів на використання аудіовізуальних матеріалів для наукових досліджень – може бути нормативне поле. Приклад банальний, але очевидний: український дослідник просить офіційного дозволу у японської компанії звукозапису на використання декількох пісень (назви та роки оприлюднення, виконавці зазначаються чітко) для публікування свого дослідження у науковому часописі на території Канади. Видається, що дозвіл від японської компанії отримано і на цьому можна зупинитись. Але насправді може виникнути колізія: чи не порушуватимуться окремі правові норми при публікуванні дослідження на території третьої країни? Йдеться про врахування українських, японських та канадських законів/норм щодо авторського права та дотичних нюансів. *Цей аспект утруднення розв'язати найпростіше (але й найбільочіше):* відмовитися від такого дослідження.

Насправді більшість компаній креативних індустрій (або індустрій розваг) нині радо працюватимуть за «білим протоколом» через отримувані можливості: «розширювання сфер впливу», додаткову рекламу, міжкультурні зв'язки та інші вигоди (не завжди фінансові) нюанси. Єдине, що потребує деталізування – коректно сформований запит на дозвіл використання матеріалів з подальшим невідхиленням від зазначеного в угоді. Тут науковий консалтинг може вже трансформуватися у співпрацю на взаємовигідних умовах та/або на офіційний амбасадоринг, але це вже тема іншого дослідження.

Нюанси у використанні даних з офіційним дозволом компанії є різновекторними: досліднику потрібний відкритий доступ до даних/знання задля їх застосовності у науковій або педагогічній роботі; а компанія, яка надаватиме цей дозвіл, має інакші перспективи – 1) коректне послуговування наданими даними, що регламентоване

угодою (головним є «зберігання сформованого іміджу» як компанії, так само й «головних учасників» – акторів/співаків/виконавців та усіх команд виробничого циклу); 2) фінансовий компонент (який у деяких сегментах креативних індустрій є головним). Усі інші складники поставатимуть змінюваними (переважно з позиції самих компаній).

«Білий протокол» – це не тільки коректна робота з даними (з боку дослідника), але й зисковість та імідженерозхитування (з боку компаній). І за прискіпливим розбором колір протоколу може змінитися – залежно від характеру опрацювання даних (які отримані офіційним «білим» шляхом, але через деякі обмеження – переважно щодо імідженерозхитування або натяків на це – можуть «забарвитися» або «посіріти», тобто дослідник може тільки закодувати реальні дані, а не створювати/презентувати «те, чого немає»). З одного боку, «кольорові протоколи» мали би вносити чіткість у наукову та педагогічну діяльність; проте, з іншого боку, вони ще більше додають клопоту, оскільки «протокол запиту на дані» може відрізнятись від «протоколу поводження з даними».

Отже, наразі науковий консалтинг – все ще формоване середовище, яке потребує не тільки обговорення, але й випрацювання алгоритмів коректної роботи представників усіх сторін в межах «прийнятних протоколів».

«ХИЖАЦЬКІ» ВИДАВНИЦТВА ТА КОНФЕРЕНЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВІ ВПЛИВИ

Драмарецька С. І.

*кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри стоматології № 1*

*Донецький національний медичний університет
м. Кропивницький, Україна*

Сучасне наукове середовище постійно змінюється та еволюціонує, ставлячи перед вченими та дослідниками нові виклики та завдання. Однак разом зі зростанням кількості наукових досліджень та публікацій з'являються також нові проблеми, серед яких набуває особливого значення проблема так званих «хижацьких» видавництв та конференцій. Такі видавництва орієнтовані, передусім, на отримання певного прибутку за рахунок пропозиції науковцям можливості швидкої публікації або презентації результатів їх досліджень, що забезпечує

авторам реалізацію своїх устремлінь щодо досягнення відповідних цілей. Ще кілька років тому ці явища були відносно непомітними та незначними, нині вони перетворилися на деяку загрозу для наукової спільноти, знижуючи ступінь довіри до опублікованої наукової інформації [1]. Рядовою, майже щоденною подією для сучасного дослідника стало отримання на поштову скриньку численних листів від псевдонаукових організацій з пропозиціями послуг щодо публікацій на прийнятних, тобто комерційних, умовах.

Отже, зазначені «хижацькі» видавництва є організаціями, які виступають не як об'єктивні платформи для наукового обміну знаннями, а як комерційні структури, спрямовані на здійснення прибуткової діяльності. Однією з основних стратегій цих організацій є пропонування авторам можливості опублікувати свої наукові роботи за плату без належної перевірки та експертизи [1, 2]. Така практика неодмінно призводить до серйозних наслідків для наукового співтовариства. Публікації в «хижацьких» видавництвах та участь у підозрілих конференціях на перший погляд нібито підвищують КРІ та інші показники, але насправді вони руйнують репутацію будь-якого вченого, який має до них відношення, та спричиняють поширення недостовірної інформації, на яку, у свою чергу, можуть посилатися інші, у тому числі добросовісні, науковці [3].

Добре відомо, що академічна спільнота стабільно перебуває під значним тиском певних вимог, що потребують постійної публікаційної активності. Цей тиск посилюється довгим строком очікування та іноді високим рівнем відмов у найбільш рейтингових наукових виданнях. Не дивно, що на цьому фоні утворюється сприятливе підґрунтя для виникнення «хижацьких» видавництв та заходів, які пропонують науковцям отримати результат у вигляді навіть готової наукової публікації або презентації і водночас забезпечують собі прибуток, причому слід зважати на наявність попиту на такі послуги з боку деяких авторів та дослідників. Ці організації пропонують послуги щодо публікацій без їх належного рецензування та перевірки, що робить можливим оприлюднення недостовірних результатів і підсумків некоректно та неетично проведених досліджень, підриває довіру до їх практичного застосування, особливо у галузі охорони здоров'я, і це, безумовно, має негативні наслідки [4, 5].

Більш того, доповіді на підозрілих конференціях можуть стати причиною поширення неточностей та помилкових тверджень. Окрім того, «хижацькі» видавництва можуть зловживати авторськими правами, зокрема, вимагати від авторів викуп прав на публікацію або обмежувати доступ до статей через платні підписки, що створює перешкоди вільному доступу до наукової інформації та знецінює

принцип відкритості та доступності інформації. Іноді такі видання і конференції є в попиті через необізнаність або необґрунтовану амбіційність науковців, які тільки розпочинають дослідницький шлях і, тим не менш, поспішають отримати певну «популярність» у науковій спільноті. Публікації в «хижацьких» видавництвах та участь у таких конференціях можуть створити лише ілюзію наукового визнання.

Шляхи боротьби з наведеними негативними явищами мають бути різноплановими, вони вимагають комплексного підходу та спільних зусиль усіх учасників освітнього і наукового процесу [6]. Для їх запобігання, перш за все, потрібно більш активно впроваджувати певні ефективні практики та курси для навчання молодих вчених і дослідників та сприяти розвитку їх інформаційної обізнаності ще на початку наукової діяльності. Необхідно також звертати увагу на існуючі численні «хижацькі» пастки, виховувати у здобувачах такі обов'язкові для дослідника якості, як доброчесність, прагнення до нових знань, самостійність у виконанні наукових завдань, здатність ставити перед собою високу мету та впевненість у її досягненні. Можливо, доцільно було б запровадити алгоритми перевірки або розпізнавання «доброчесної діяльності» зазначених псевдонаукових видань і заходів на підставі розроблених та відповідним чином обґрунтованих критеріїв.

Список посилань

1. Martinino A., Chatterjee S., Smeenk F.W., Pouwels S. Rebranding of Predatory Journals and Conferences: Understanding Its Implication and Prevention Strategy. *Cureus*. 2023 Jun 8; 15(6):e40126. doi: 10.7759/cureus.40126. PMID: 37425615
2. Van Nuland S.E., Rogers K.A. Academic nightmares: Predatory publishing. *Anat Sci Educ*. 2017 Jul; 10(4):392–394. doi: 10.1002/ase.1671. Epub 2016 Dec 2.
3. Oermann M. H., Waldrop J., Nicoll L. H., Peterson G. M., Drabish K. S., Carter-Templeton H., Owens J.K., Moorman T., Webb B., Wrigley J. Research on Predatory Publishing in Health Care: A Scoping Review. *Can J Nurs Res*. 2023 Dec; 55(4):415–424. doi: 10.1177/08445621231172621. Epub 2023 May 3. PMID: 37138512
4. Moher D., Srivastava A. You are invited to submit... *BMC Med*. 2015 Aug 4; 13:180. doi: 10.1186/s12916-015-0423-3. PMID: 26239633
5. Shamseer L., Moher D., Maduekwe O., Turner L., Barbour V., Burch R., Clark J., Galipeau J., Roberts J., Shea B.J. Potential predatory and legitimate biomedical journals: can you tell the difference? A cross-sectional comparison. *BMC Med*. 2017 Mar 16; 15(1):28. doi: 10.1186/s12916-017-0785-9. PMID: 28298236

6. Strong G. Understanding Quality in Research: Avoiding Predatory Journals. *J Hum Lact.* 2019 Nov; 35(4):661–664. doi: 10.1177/0890334419869912

КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗВО: ВИКЛИКИ І ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Зеленська Л. Д.

доктор педагогічних наук, професор,

декан факультету історії і права

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна

Ми поділяємо думку дослідників про те, що «університети відіграють вирішальну роль у передачі й розповсюдженні культури та соціального капіталу» [2, с. 5]. Саме в академічному середовищі університету відбувається зрощення «нового покоління національних еліт», які в подальшому визначатимуть і втілюватимуть у життя стратегію розвитку держави на локальному і національному рівнях, а цінності і моделі поведінки, сформовані в студентські роки, складатимуть основу їх подальшої професійної діяльності й особистісного розвитку. Тому утвердження в середовищі університету принципів академічної культури та доброчесності є запорукою сталого розвитку й розбудови громадянського суспільства в Україні.

Закон України «Про освіту» (ст. 42) трактує академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; об'єктивне оцінювання результатів навчання. Дотримання академічної доброчесності

здобувачами освіти вимагає самостійного виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації [2].

Дотримання принципів академічної культури та доброчесності з боку учасників освітнього процесу сприяє розвитку науки і технологій, збереженню довіри суспільства до вищої освіти, створює стимулююче середовище для навчання, де знання і компетентності є найвищою цінністю.

Утім у національній вищій школі попри активне культивування зазначеної культури має місце тенденція щодо прояву академічної недоброчесності серед учасників освітнього процесу. Причини такого явища вбачаємо:

- по-перше, у девальвації вищої (університетської) освіти як цінності. Надання ЗВО статусу установ, що надають освітні послуги, зумовило їх комерціалізацію, перетворило вищу освіту на товар, який підпадає під дію законів ринку;

- по-друге, в оптимізації ЗВО, що зумовило нездорову конкуренцію, прагнення посісти перші позиції у рейтингах за будь-яких обставин для збереження самостійності. Як наслідок, маємо збільшення навантаження на викладачів, їх професійне вигорання, необ'єктивне оцінювання студентів з метою утримання контингенту;

- по-третє, у запровадження КРІ педагогічних, науково-педагогічних працівників, де на перші позиції виходить науково-дослідницька діяльність, публікаційна активність і губиться та нівелюється викладацька діяльність, яка є базовою у вищій школі. У змаганні за ключові показники ефективності забули про виховну, дидактичну, психо-емоційну, перцептивну, комунікативну функції викладача вищої школи. Утім названі види діяльності спрямовані, перш за все, на формування особистості, зокрема її загальної культури і культури академічної доброчесності;

- по-четверте, у гонитві за кількісними показниками наукових досліджень. Для проведення якісного наукового дослідження, підготовки наукових статей, монографій, отримання верифікованих даних досліднику потрібен час (не тиждень, місяць, а інколи й не один рік). Але за такого підходу науково-педагогічний працівник посяде найнижчий щабель у рейтингу, а першість отримають ті, хто

скористається послугами «чорного» чи «сірого» наукового консалтингу, не додаючи при цьому нічого ні до розвитку галузі, ні до розвитку спеціальності, ні економіки держави чи суспільства в цілому;

- по-п'яте, у відсутності наскрізної системи формування культури доброчесності, зокрема академічної, від дошкільної освіти до освіти дорослих. Укладені Кодекси академічної доброчесності в закладах освіти не будуть дієвими до тих пір, поки не буде сформовано культуру доброчесності в учасників освітнього процесу на всіх рівнях освіти;

- по-шосте, в інтеграції ІІІ в освітній процес і наукові дослідження. Швидкі темпи розвитку інформаційних технологій, зокрема ІІІ, засвідчили брак спеціальних досліджень, у яких проведено системний аналіз впливу ІІІ на академічну етику.

З метою подолання зазначених викликів вважаємо за доцільне:

- привести у відповідність національні стандарти академічної доброчесності з міжнародними практиками;

- розробити наскрізну державну програму формування культури доброчесності на всіх рівнях освіти;

- послабити тиск на педагогічних і науково-педагогічних працівників ЗВО щодо забезпечення високих показників наукової активності, залишити цю вимогу в якості ключової для наукових співробітників;

- на законодавчому рівні унормувати діяльність суб'єктів наукового консалтингу. З метою запобігання масовому поширенню «чорного» і «сірого» консалтингу передбачити з боку останніх виплату авторам наукових праць гонорару за надання матеріалів до друку;

- на рівні ЗВО – розробити «Положення щодо етичних стандартів використання ІІІ в освітньому процесі й дослідницькій діяльності», на рівні наукових журналів – етичні вказівки (рекомендації) щодо використання ІІІ в публікаціях.

Список посилань

1. Закон України «Про освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3#Text>

2. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності / укладачі: підкомісія 303 «Академічна доброчесність» / 2016 р. 24 с. Режим доступу: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Recomms-of-2016.pdf>

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Іванов Є. В.

кандидат педагогічних наук, доцент

*ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна*

Академічна доброчесність й принципи її дотримання є вкрай актуальними і важливими питаннями у науковому й освітньому середовищах. Академічна доброчесність відображає не лише етичний стандарт учасників освітнього процесу, але й відіграє важливе значення у набутті знань і розвитку інтелектуальних здібностей. Це поняття досить широке й включає в себе окрім зобов'язання до чесності під час написання стетей, тез, робіт й виконання завдань, але також має широкий соціо-культурний аспект і визнання чесності як основи академічного прогресу.

Академічна доброчесність була й залишається предметом досліджень різних галузей науки, включаючи психологію, педагогіку, соціологію, етику тощо. Серед вітчизняних науковців, які вивчали різні аспекти академічної доброчесності, слід відзначити: Шахрай Л., дослідила питання плагіату, академічної чесності і етики в освітній сфері; Масляк О., вивчав моральні й етичні аспекти академічної діяльності, зокрема, академічної доброчесності; Ігнатенко Н., зосереджувалася на дослідженні академічного плагіату і його впливу на якість освіти; Кондратьєв Ю., переймався питаннями етики й доброчесності у науковій діяльності, зокрема у сфері вищої освіти. Серед зарубіжних науковців не можна не згадати: Дональда Маккейбла (США), Томаса Бретегга (Австралія), Джеймса Ланга (автор відомої книги «Cheating lessons: Learning from academic dishonesty»), Сара Ітон (Канада) та багато інших дослідників [4].

Основні засоби запобігання порушення академічної доброчесності:

1. *Самодисципліна*: важливо навчитися планувати свій час і робити завдання вчасно, щоб уникнути ситуацій, коли спокуса порушити академічну чесність може стати надто великою.

2. *Уважність під час читання і позичення інформації*: під час підготовки й написання тексту (роботи) важливо чітко й вірно дотримуватись правил цитування джерел, відзначати позичені ідеї, задля уникнення плагіату.

3. *Обговорення й запитання*: якщо раптом виникають сумніви щодо правильності або чесності у виконанні завдання, завжди краще запитати у колег, викладача тощо.

4. *Освідомлення наслідків*: не менш важливим розуміти наслідки порушення принципів академічної доброчесності для навчання і взагалі професійного розвитку [2].

На нашу думку, заклади загальної середньої й вищої освіти несуть велику відповідальність у вихованні здобувачів, які б усвідомлювали важливість дотримання академічної доброчесності. Дуже важливим є забезпечення доступу до необхідних ресурсів для виконання завдань, проведення й пропагування освітніх заходів щодо правильного цитування і використання джерел, наслідків недотримання академічної доброчесності.

Отже, академічна доброчесність є чи не найважливішим елементом наукової й освітньої сфери, яка формує культуру порядності, чесності і допомагає науковцям та здобувачам освіти розвивати важливі навички для успішної кар'єри й суспільного життя. Шлях до досягнення академічної чесності полягає в постійному самовдосконаленні, увазі до деталей і поваги до інтелектуальної праці інших.

Список посилань

1. McCabe, D. L., Trevino, L. K., & Butterfield, K. D. Cheating in Academic Institutions: A Decade of Research. *Ethics & Behavior*. 2001. Vol. 11(3). P. 219–232.

2. Bretag, T., Harper, R., Burton, M., Ellis, C., Newton, P., Rozenberg, P., & van Haeringen, K. Contract cheating: a survey of Australian university students. *Studies in Higher Education*. 2019. Vol. 44(11). P. 1837–1856.

3. Morris, E. W., & Lieberman, M. Cheating, morality, and personality: Do people from countries with higher national levels of religiosity cheat less? *Current Psychology*. 2018. No 37(1). P. 8–14.

4. Lang, J. M. Cheating lessons: Learning from academic dishonesty. Harvard University Press. 2013. P. 256.

5. Roig, M. Plagiarism and paraphrasing criteria of college and university professors. *Ethics & Behavior*. 2001. No 11(3). P. 307–323.

6. Park, C. In other (people's) words: plagiarism by university students – literature and lessons. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 2003. No 28(5). P. 471–488.

7. Eaton, S. E., and Crossman, K. A multi-national study of attitudes about contract cheating. *International Journal for Educational Integrity*. 2020. 16(1). P. 1–19.

НАУКОВИЙ КОНСАЛТИНГ: ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЧИ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ В АКАДЕМІЧНІЙ СПІЛЬНОТІ

Косяченко Н. М.

кандидат фармацевтичних наук

Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж

м. Житомир, Україна

Чітке окреслення Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності показників досягнень професійної активності науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників закладів вищої освіти задає мінімальну планку підтримання певних значень на рівні, не нижче вказаного [1]. Можна сказати, що з боку державного регулювання освітньої діяльності, – це можливість забезпечення належного рівня надання освітніх послуг будь яким закладом та запорука його сталого зростання. Здавалося б, що для науково-педагогічного працівника все урегульовано, розкладено «по полицям», і залишається лише виконувати встановлені правила.

Одночасно, заклади освіти, забезпечуючи собі таке «стале зростання» та певні переваги, які є особливо доречними у світлі сьогоднішніх реформуваль, оптимізацій, нововведень та новостворень, пропонують свої моделі оцінювання якості освіти, «когнітивні картки показників», різноманітні рейтингові шкали, КП (ключові показники ефективності) науково-педагогічних працівників тощо. Здається, що таким чином формується цивілізований ринок надання конкурентоспроможних освітніх послуг. Однак слід пам'ятати про існування основних елементів ринкового механізму: попиту, пропозиції та ціни. Так, разом з виникненням шаленого попиту на публікації у фахових виданнях України та «скопусівських» виданнях, участі у міжнародних стажуваннях, конференціях, наявності патентів, виданих підручників та посібників, діяльність у професійних або громадських організаціях на вимогу виконання пунктів професійної активності, або отримання сертифікату В2, сертифікату про навчання (стажування) в країнах ЄС, тощо для отримання вченого звання, відразу та дуже швидко на ринку освітніх послуг з'явилося безліч пропозицій у вигляді наукового консалтингу на будь-який смак та за різноманітну ціну. Інколи видається, що такі пропозиції сформувалися швидше, ніж сам попит. Організації, які пропонують послуги з консалтингу, оперують тими ж вимогами, які висуваються з боку державного регулятора, і чим чіткіше

та конкретніше такі вимоги сформульовані та окреслені, тим значно легше запропонувати послуги з їх виконання.

На мою думку, в науковому консалтингу немає нічого поганого, якщо він побудований на елементах «білих практик». Так, наприклад, це есе є результатом моєї участі у програмі авторського курсу, який був організований Центром українсько-європейського наукового співробітництва. Для мене це було чудовою можливістю долучитися до академічної спільноти, об'єднаної спільними думками та баченням, відкрити для себе нове, отримати практичні поради та рекомендації. Найбільш цінним для мене у таких «білих практиках» консалтингу є сприяння взаємодії між науковцями, обмін досвідом, знаннями, отримання більших можливостей та колаборацій. Також завдяки існуванню таких послуг з консалтингу, свого часу я мала можливість взяти участь у закордонному стажуванні та відвідати Люблінський медичний університет, а головне познайомитися та обмінятися контактами з людьми, які займаються однією справою.

Поряд з позитивними аспектами існування наукового консалтингу, є практики, які абсолютно не корелюються з принципами академічної доброчесності. Це стосується явищ «сірих», «чорних», та на думку автора курсу «Науковий консалтинг та доброчесність: як обійти пастки?» «різнокольорових» практик консалтингу [2]. Ці питання є, на жаль, болісними в нашому суспільстві. І цьому є пояснення: якщо з ранніх років навчання в школах, а потім і у вишах не культивується поняття доброчесності, якщо той, хто не дає списувати, відразу підлягає цькуванню, якщо вчителі не хочуть «вносити сміття з дому» з цих питань, то потім досить складно чітко визначати кордони доброчесної та недоброчесної поведінки. Цим і користуються надавачі таких сумнівних наукових послуг. Також турбує й інше питання, яке часто виникає: як так стається, що відомі журнали, науковці чи професійні організації так охоче продають свою працю, місце в редакційній колегії журналу чи те саме членство в організації. Зрозуміло, що таке явище стосується не лише принципів доброчесності, а й елементарних етичних питань. Безумовно, нашому суспільству потрібний закон «Про академічну доброчесність», механізми його реалізації та велика кількість прикладів успішних наукових-освітніх практик без допомоги «кольорового» консалтингу.

Отже, науковий консалтинг, як і будь-яка інша діяльність, має свої переваги і недоліки, і оцінка його як «дозволити» чи «заборонити» залежить від конкретних обставин та контексту, від чесної відповіді користувача таких послуг на запитання «для чого я це роблю, навіщо мені це потрібно?», від існування доброчесних та етичних міркувань та

від готовності суспільства категорично не сприймати будь які явища використання послуг, які надаються всупереч добросесним практикам.

Список посилань

1. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.03.2024).

2. Артюхов А. Науковий консалтинг: «чорні», «сірі» та «білі» практики. Авторський курс «Науковий консалтинг та добросесність: як обійти пастки? URL: <https://cuesc.org.ua/novini/trivayut-lektsiyi-umezhah-avtorskogo-kursu-naukovij-konsalting-ta-dobrochesnist-yak-obijti-pastki/> (дата звернення 06.03.2024).

SCIENCE COUNSELLING: WHY IN DEMAND

Krasovska I. V.

*PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor of Foreign Languages Department of Science Faculties
Educational and Science Institute of Philology
of Kyiv National Shevchenko University
Kyiv, Ukraine*

Nowadays Ukraine is a dynamically developing country that aimed at becoming a righteous member of the European Union. This steady track of integration into various global institutions is conspicuous in all spheres of national social, economic, political and cultural life in particular. The field of scientific research has also been impacted by modern aspirations and demands. Ukrainian scientists are supposed to meet globally approved requirements of publishing a scientific work. In accordance with the ruling of the cabinet of Ministers [1] scientific ranks are assigned under condition an applicant has published a scientific article in the journals registered in the worldwide scientific bases: Web of Science or Scopus. Evidently, this decision turned out to be a challenge for Ukrainian researchers, as there were a number of reasons for them to be totally unprepared to meet this requirement.

To begin with, scientific research in Ukraine was and to a certain extent is carried out by individuals rather than a team of collaborators in Europe and America. This fact is a strong disadvantage that doesn't contribute

to credibility of the scientific data gained. Besides, Ukrainian scientists are often deprived of a sustainable and large-scale financial support to conduct experiments on a particular level. Theoretical part of dissertations written by Ukrainian researches differed considerably from the one done by their European and American colleagues, since our national scientific boards have a set or diverse guidelines and binding rules that are mandatory to follow. These regulations put a number of constraints on the authors and in some way suppress their creativity. Another fact, viewed as a considerable hindrance, is that articles are liable to be published in a well-edited academic English. The last but not the least obstacle for domestic scientific research is quite limited and insufficient reference base of national and international scientific resources. The reasons listed can be considered to be paramount triggers for the evolution of scientific consulting in Ukraine.

Notwithstanding the fact that Ukrainian scientists are actively publishing their articles in the international journals registered in the worldwide scientific bases Web of Science and Scopus, plenty of young scientist feel insecurity to make their first publication in such reputable scientific outlets. Thus, the latter seeks for a reliable guidance and assistance from those who have experience in the field of international publishing. It is of universal knowledge that any demand boosts a vast array of propositions, so the lack of experience in contributing to international journals has created favorable conditions for different mediators to emerge in Ukraine. Nowadays, these consulting agencies offer a number of intermediary services, such as [2]:

- scientific research auditing that involves analyzing topicality of the topic;
- structuring and editing – articles are supposed to comply with IMRAD structure and references have to meet all the international demands;
- translation and proofing – the language of a research has to be academic and precise. Otherwise, ideas of an author can be misleading and wrongly interpreted. Besides, terminology of the article has to be unbiased and universally accepted in the field of science;
- journal selection – global scientific bases contain a vast array of different journals. However, the article in question is liable to be published in a particular edition specialized in a narrow field. So, this requires an in-depth analysis into publication efficiency and sustainability of the outlet;
- communication with the editorial board – an author is advised to stay in touch with the editorial board to edit and introduce amendments into an article, as well as get into the intricacy of payment for publishing;
- article indexation – credible scientific consulting agencies monitor the article till it gets its unique index in the international scientific bases: Web of Science or Scopus. The work of a mediator is viewed as completed only after the index is assigned.

Taking into consideration that consulting offers a range of services that enable scientists to solve the scope of problems envisaged above, this business is grabbing more popularity. In such a way demand boosts proposition of both kind: fair and unfair, that latter aimed at scamming potential applicants for publication. It is hard to withstand scammers on legal basis, though it is essential to work out a strategy not to fall for the bait of “grey scientific consulting”. We believe that applicants should give insight into a number of important details to find out more data about the company offering scientific consulting [3].

Firstly, a reliable company is believed to be legally registered as a legal entity and have an official legal address on the territory it offers services. So, an applicant can appoint in-person meeting to interrogate the employees and get more information. Moreover, a reputable company employs a full-time staff responsible for variable aspects that scientific publishing involves. The site of the company can give a clue to its reputation, so an applicant is advised to study the site carefully and find out whether it contains real information. It is a sound idea to check if the company in focus signs a legal contract with a client. Another criterion of credibility is the competence and experience of the staff that is supposed to be fully aware of all nuances, tendencies and intricacy of publishing a scientific entry in an international journal. Finally, an applicant can check social activity of the company and procure feedback of previous clients who can give more valuable data. In a nutshell, science consulting is just a business that can be creditable or not, but it is the duty of scientists to select a relevant consulting firm following well-defined recommendations.

Bibliography

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Electronic source. Access mode: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-i120122-44> (date of request 08.03.2024).

2. Сучасний погляд на науковий консалтинг. Electronic source. Access mode: <https://nim.media/articles/suchasny-poglyad-na-naukovy-konsalting> (date of request 08.03.2024).

3. Чи має майбутнє науковий консалтинг в Україні? Electronic source. Access mode: <https://osvita.ua/vnz/87510/> (date of request 08.03.2024).

САМОПЛАГІАТ ЯК ЯВИЩЕ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Малімон В. І.

*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

Під самоплагіатом (англ. self-plagiarism) у науковій сфері розуміється повторна публікація самим автором значних за обсягом і ідентичних (або дуже близьких) за формою та змістом наукових текстів без вказівки на те, що ці тексти вже були опубліковані раніше (або одночасно). Мова може йти як про повторну публікацію однієї і тієї ж статті (з незначними змінами у назві та змісті (цей різновид самоплагіату носить назву подвійної або «множинної публікації» – англ. Duplicate (multiple) publication), так і про публікації статті, яка містить значні уривки з раніше опублікованих робіт без розміщення посилань на них (цей різновид носить назву «нарізки») [3, с. 102].

Основними причинами самоплагіату є намагання збільшити кількість власної наукової продукції, задоволення власних наукових амбіцій, орієнтація на збільшення індексів цитування, невміння створити оригінальний науковий продукт, стереотипність наукового мислення, низький рівень методологічної та правової культури.

На слушну думку докторки юридичних наук Красицької Лариси Василівни, «самоплагіат як правове явище має однакові риси з юридичною фікцією. Юридична фікція – техніко-юридичний прийом, за допомогою якого а) неіснуюче становище (відношення) оголошується існуючим і набуває загальнообов'язкового характеру внаслідок його закріплення в правовому приписі; б) штучно прирівнюються одна до другої такі речі, які в дійсності є різними або навіть протилежними. Науковець, який постійно працює з певним емпіричним матеріалом, висловлюючи свої думки й пропозиції, може в певних публікаціях їх розширювати, змінювати мотивацію, при цьому розкривати одну й ту ж власну ідею, тому визначати оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як порушення, за яке застосовують заходи юридичної відповідальності, є недоцільним» [1, с. 192].

Самоплагіат веде до створення нікчемних наукових результатів і виникнення сумнівів в якості наукової продукції. На практиці нерідко мають місце банальне дублювання тих самих наукових результатів та імітація наукової діяльності. Тому самоплагіат в більшій мірі є не

правовою, а морально-етичною категорією. Це більше питання моральної чесності і добросовісності автора наукової публікації, його інтелектуальної спроможності створювати нові наукові результати.

Сучасне суспільство окреслює особистісні якості індивіда, які розпочинаються з його ділової характеристики, ставлення до роботи, вміння вирішувати професійні завдання. Справжній професіоналізм спирається на такі моральні норми як вимогливість до себе та оточуючих, розуміння своїх фахових обов'язків, чесність у професійній діяльності [2, с. 75].

Разом з тим іноді самоплагіат може бути виправданим: 1) коли насправді мало наукових джерел, які можна використати в науковому дослідженні, а автор попередньо провів кропітку роботу і ґрунтовно дослідив всі наявні наукові публікації на різних мовах; 2) коли є необхідність дослідити історію питання, виокремити еволюцію розвитку наукової проблеми, порівняти попередні наукові результати з теперішніми напрацюваннями; 3) коли автор посилається на власні роботи, опубліковані на іноземних мовах в авторитетних міжнародних наукових виданнях.

Для зменшення частки самоплагіату, на нашу думку, необхідно: 1) добросовісно ставитися до наукової праці та постійно бути в стані наукового пошуку; 2) ретельно перевіряти і уточнювати наявні наукові факти, використовувати різні методики та техніки наукової роботи; 3) володіти хоча б декількома іноземними мовами і читати авторитетні міжнародні наукові видання, володіти інформацією про нові наукові винаходи та новинки.

Список посилань

1. Красицька Л. В. Плагіат і самоплагіат як правові явища. *Нове українське право*. 2021. Вип. 3. С. 188–193. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6cb92d17-592f-41c6-a6c7-894e44b6a162/content> (дата звернення: 19.03.2024).

2. Сопова Д. О. Академічна чесність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців в університетах Європейського Союзу. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з педагогіки за спеціальністю 011 «Науки про освіту» (Освітні, педагогічні науки), галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. Київ, 2020. 228 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33180/1/Робота%20Сопова%20Д.О.pdf> (дата звернення: 19.03.2024).

3. Ульянова Г. О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юридичних наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право».

Одеса, 2015. 434 с. URL: <https://dpspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/30ef9927-2d87-41db-a88a-9eb1102b86d6/content> (дата звернення: 19.03.2024).

НАСКРІЗНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ ЗІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ОРІЄНТОВАНІСТЬ НА ПОТРЕБИ ЗДОБУВАЧІВ, АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ І ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Маматова Т. В.

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна*

Серед різноманіття комплексу проблем і потреб сучасної вищої школи в Україні є, на нашу думку, дві критично важливі – орієнтованість навчального контенту і навчальних активностей на потреби здобувачів щодо розвитку затребуваних на ринку праці компетентностей і проактивне формування культури академічної доброчесності.

В умовах повномасштабного вторгнення додаються ще контекстуальні особливості: для команди з чотирьох представників нашої кафедри – забезпечити спроможність надати якісну освітню послугу щодо формування стратегічних і проектних компетентностей майбутніх публічних службовців і лідерів територіальних громад з огляду на постійні повітряні атаки та ризики блекаутів у поєднанні із потребою у додатковому мотивуванні здобувачів щодо активного залучення до процесу навчання.

Ми отримали можливість розв'язати окреслену комплексну проблему долучившись у вересні 2023 року до міжнародної модульної програми «Викладання онлайн під час та після війни» (Teaching Online in Wartime and After, U-train), у якій беруть участь викладачі Львівського університету ім. І. Франка та НТУ «Дніпровська політехніка». Проект реалізовується у співпраці з Департаментом комп'ютерних та системних наук Стокгольмського університету (Stockholm University, Швеція), ГО «Українська система дистанційного навчання» та Університетом «Хазар» (Азербайджан) і триватиме до квітня 2024 року [1].

У контексті забезпечення стійкості територій і громад в умовах повномасштабної війни та повоєнного відновлення стратегічні

і проєктні компетентності публічних управлінців набувають критичної ваги [2] (Darkovich & Savisko, 2023). Саме тому для реалізації у межах програми U-train проєкту вдосконалення е-курсу (Design Online Course Improvement Activity, OCIA) нами було обрано дисципліну «Стратегічне управління та управління змінами в публічному секторі», яка є обов'язковою у межах освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти у НТУ «Дніпровська політехніка». Викладання дисципліни реалізується у середовищі наукової школи зі стратегічного планування та муніципального менеджменту, яку започатковано першим керівником кафедри професором Ю. Шаровим. Методологію і інструментарій інтегрування стратегічного і проєктного підходів як основи інноваційного сталого розвитку територій і громад учасники команди протягом 20 років неодноразово апробували під час експертного супроводу органів місцевого самоврядування [3].

Серед навчальних активностей за даною дисципліною здобувачам пропонується наскрізна командна вправа «Розроблення концепції стратегії розвитку на прикладі окремої територіальної громади». Покрокові рекомендації для її виконання є частиною навчального наочного посібника з дисципліни [4].

У межах поточної фази проєкту було реалізовано три зміни: додавання фокусу на прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку 2030 та Європейської Digital Green Deal; додавання до командної наскрізної вправи діалогу з системою штучного інтелекту із подальшим перевірнянням результатів і їх відображенням у спільному робочому просторі за допомогою сервісів Microsoft Teams та Microsoft OneNote – Notebook; оновлення форм для опитування задоволення здобувачів.

Результати за проєктом: здобувачі задоволені отриманим досвідом; виконання командної практичної вправи сприяло добросесному отриманню унікального результату; набуто як професійні компетентності у сфері стратегічного планування місцевого розвитку, так і цифрові компетентності у сфері використання систем штучного інтелекту.

Серед додаткових результатів і ефектів, які не були заплановані: учасники команди OCIA отримали можливість вивчити практики і дізнатися інсайти викладання від колег з інших університетів, зокрема зі Львова, Стокгольма та Баку, а також за іншими галузями знань, які у подальшому можуть бути застосовані; покращили рівень спілкування англійською мовою; за результатами пілотування змін до е-курсу підготували та подали до видавництва статтю у співавторстві двох учасників команди; звіт за проєктом, за форматом Стокгольмського університету може бути доопрацьований до формату статті і поданий

англійською мовою до рекомендованого шведськими колегами європейського видання.

Список посилань

1. Викладачі Львівського університету – учасники програми Teaching Online in Wartime and After (U-train). *Львівський національний університет імені Івана Франка* : веб-сайт. 26.09.2023. URL: <https://lnu.edu.ua/vykladachi-lvivskoho-universytetu-uchasnyky-prohramy-teaching-online-in-wartime-and-after-u-train/>

2. Даркович А., Савісько М. Фактори стійкості громад під час війни. Дослідження впливу економіки, управління та залученості. *VoxUkraine*. 12.09.2023. URL: <https://voxukraine.org/factory-stijkosti-gromad-pid-chas-vijny-doslidzhennya-vplyvu-ekonomiky-upravlinnya-ta-zaluchenosti>

3. Децентралізація влади в Україні: оцінювання результатів формування та розвитку самодостатніх громад : монографія / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. 292 с. URL : https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/Monograph/decentralization_of_power-2019.pdf

4. Стратегічне управління та управління змінами в публічній сфері : навч. наоч. посіб. / І. А. Чикаренко, Т. В. Маматова, Т. В. Кравцова ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2023. URL : <https://palsg.nmu.org.ua/ua/literature/stratupr2023.pdf/>

НАУКОВИЙ КОНСАЛТИНГ ЯК ЯВИЩЕ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Маркіна Л. М.

доктор технічних наук, професор

*Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління
м. Київ, Україна*

Консалтинг в широкому розумінні означає надання експертних рекомендацій щодо ведення бізнесу, а саме охоплює консультування співробітників різного рівня, переважно C-level працівників з юридичних, управлінських, керівних, інвестиційних або кадрових питань. Наразі дана форма посередництва присутня майже в усіх сферах: страхуванні, банківській справі, будівництві, ритейлі тощо. Останнім

часом в Україні став розвиватись активно ще один різновид консалтингу-науковий. Проте ще більшість науковців нехтують даними видами послуг та відносяться до них скептично. Тому важливо розглянути переваги та недоліки цього виду посередництва та його вплив на розвиток наукової діяльності в цілому.

Науковий консалтинг – це консультація вчених з питань їхніх публікаційних розробок і досліджень професійними посередниками. Консультанти цих спеціалізованих компаній надають авторам рекомендації, інформаційну підтримку і сприяють вирішенню публікаційних питань. Іншими словами, роз'яснюють непрості етапи роботи над статтею і підказують, де можуть виникнути основні труднощі під час публікації [1].

Зростаючий інтерес до посередництва у сфері науково-публікаційної діяльності обумовлений прийняттям законодавства щодо обов'язкової кількості наукових публікацій у виданнях міжнародних наукометричних баз даних. Для досягнення таких наукових цілей, як присвоєння наукових ступенів, отримання вчених звань, підвищення рейтингу наукових організацій та дослідників, а також для здобуття грантів та фінансування, необхідно опублікувати кілька наукових статей у базах даних Scopus або Web of Science.

Звертаючись до наукового консалтингу, автори отримують багато переваг в різних аспектах наукової публікаційної діяльності. По-перше, це допомагає уникнути складнощів, пов'язаних з вимогами і бюрократичними процедурами, що існують у багатьох наукових виданнях. Консультанти, які мають багатий досвід у публікаціях наукових статей, можуть допомогти зрозуміти та відповісти на вимоги різних видань, що збільшує шанси на успішне опублікування.

По-друге, складність публікаційних вимог, встановлених МОН, може відволікати науковців від проведення якісних досліджень. Використовуючи консультації фахівців, вони можуть зосередитися на своїх наукових роботах, адже процес підготовки статті відповідно до вимог буде доручено досвідченим спеціалістам.

По-третє, науковий консалтинг може допомогти авторам збільшити їх шанси на успішну публікацію в рейтингових наукових журналах. Консультанти можуть навчити авторів міжнародним стандартам публікаційної діяльності, що дозволить їм виходити за межі національних ринків та отримувати визнання на міжнародному рівні. Крім того, через підтримку та поради професіоналів, автори можуть зробити свої дослідження більш привабливими для видавців і, таким чином, збільшити свої шанси на отримання фінансування та грантів.

Незважаючи на численні можливості наукового консалтингу, більшість вчених відносяться негативно до даного виду посередництва.

По-перше, існує ризик недостатньої якості наданих послуг. Деякі консультанти можуть не мати достатнього досвіду або експертизи у конкретній науковій області, що може призвести до незадовільних результатів та недоліків у публікаціях. По-друге, вартість консалтингу може бути значною, особливо для молодих вчених або дослідників, які працюють у країнах з низьким рівнем доходу. Це може створювати додаткові фінансові труднощі та обмежувати доступ до таких послуг для широкого кола науковців.

Крім того, є ймовірність залежності від консультантів, що може призвести до втрати навичок та знань у науковців. Роблячи велику залежність від зовнішніх консультантів, вони можуть стати менш самостійними та втратити навички, необхідні для проведення якісних наукових досліджень.

Отже, рішення чи варто скористатися консалтинговими послугами у науковій сфері є індивідуальним для кожної особи. Хоча науковий консалтинг може забезпечити певні переваги, такі як експертна допомога та полегшення процесу публікації, варто ретельно зважити на недоліки, такі як високі витрати та ризик втрати самостійності та навичок. Кінцеве рішення повинно враховувати особисті цілі, обставини та ресурси кожного окремого науковця.

Список посилань

1. Сучасний погляд на науковий консалтинг. Електронний ресурс. Доступ: <https://nim.media/articles/suchasny-poglyad-na-naukovy-konsalting> (дата запити 17.02.2024).

2. Що таке консалтинг. Електронний ресурс. Доступ: <https://apix-drive.com/ua/blog/marketing/scho-take-konsalting> (дата запити 17.02.2024).

3. Чи має майбутнє науковий консалтинг в Україні? Електронний ресурс. Доступ: <https://osvita.ua/vnz/87510/> (дата запити 17.02.2024).

4. Faq: чому варто співпрацювати з компанією «наукові публікації»? Електронний ресурс. Доступ: <https://spubl.com.ua/uk/blog/faq-chomu-varto-spiivpratsyuvaty-z-kompaniyeyu-naukovi-publikatsiyi> (дата запити 17.02.2024).

КРІ В НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: КОМУ І НАВІЩО ВОНИ ПОТРІБНІ?

Музиченко Г. В.

доктор політичних наук, професор

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К. Д. Ушинського»

м. Одеса, Україна

Сьогодні в сфері освіти і науки використання КРІ як певного показника ефективності певних напрямів діяльності або окремих працівників зустрічається все частіше і частіше, але розуміння доцільності їх застосування представниками цієї сфери наразі не сформувався, що викликає у них природній спротив та, у разі неможливості їх обійти, намагання досягти у будь-який доступний спосіб, включно і за допомогою третіх осіб за певну плату.

Cambridge Business English Dictionary визначає КРІ як «дуже важливий показник (= те, що показує, як виглядає ситуація або як вона змінюється), який показує, наскільки добре працює економіка, компанія, акція, проєкт тощо» [1]. За допомогою КРІ вимірюють і оцінюють результативність та ефективність певної діяльності, організації, проєкту, працівника тощо.

У бізнес-літературі можна знайти багато інформації про різні аспекти застосування КРІ, переваги та недоліки, види та варіанти їх формулювання, проте в сукупності вони свідчать про те, що на сьогодні ключові показники результативності є інструментом управління, за допомогою якого встановлюються робочі цілі, визначаються стандарти ефективності, розподіляється і оцінюється робота, забезпечується зворотній зв'язок, визначаються потреби у навчанні та розвитку та розподіляються винагороди.

Наукова діяльність як «інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження» [2], безумовно, передбачає наявність управлінського впливу на всіх рівнях, зокрема і самоуправління (самоменеджменту). Результативність наукової діяльності має бути об'єктом управління і на рівні держави (МОН України), і на рівні ЗВО та/або наукової установи, структурних підрозділів, і на рівні науковців.

Визначення таких КРІ – це завдання менеджера, до функціоналу якого входить управління науковою діяльністю. Виходячи з базових функцій менеджменту, КРІ як інструмент менеджера здатний

вимірювати планові показники, оцінювати результативність організаційних заходів та дій на шляху їх досягнення, мотивувати працівників, зокрема і визначати винагороду за вчасне та якісне їх виконання, за їх допомогою можна контролювати темпи виконання робіт тощо. У такий спосіб КРІ здатні пов'язати щоденні дії науковця зі стратегічними цілями розвитку ЗВО і в такий спосіб сформувати залученість кожного науковця в процес її досягнення.

Отже, КРІ в науковій діяльності – це дієвий інструмент в руках менеджера, за допомогою яких досягається постійний діалог між усіма суб'єктами наукової діяльності з приводу досягнення поставлених стратегічних цілей розвитку. Зрозумілість таких КРІ для кожного учасника процесу залежить від професійності менеджера на етапі їх формулювання, чіткості цілей, визначених ЗВО (установою) для цієї сфери діяльності, та можливості їх досягнення в наявних умовах.

Список посилань

1. Cambridge Business English Dictionary. Електронний ресурс. Код доступу: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/kpi> (дата звернення 19.03.2024).

2. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України № 848-VIII від 26.11.2015. Електронний ресурс. Код доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення 19.03.2024).

ПРАКТИКИ НАУКОВОГО КОНСАЛТИНГУ: ЗАКОНИ РИНКУ VS ЗАКОНИ ЕТИКИ

Набока О. Г.

*доктор педагогічних наук, професор
Донбаський державний педагогічний університет
м. Слов'янськ-Дніпро, Україна*

Науковий консалтинг в освітянському середовищі – це динамічний процес, що вирізняється гнучкістю, різноманітністю, адаптивністю, ринковою спрямованістю. Науковий консалтинг, як послуга, швидко реагує на основний закон ринку – «попит породжує пропозицію». Попит на послуги наукового консультування формується у відповідь на незадоволені потреби споживачів – освітян, науковців. Різноманітність факторів, що унеможливають задовольнити ці потреби обумовлюють

різноманітність пропозицій готового продукту на ринку наукового консультування. Вартість на послуги наукового консалтингу визначається цінністю готового продукту для споживача.

Аналізуючи ринок науково-публікаційного консалтингу в Україні, можна виокремити низку найбільш популярних послуг, яким надають перевагу вітчизняні вчені:

1) публікація Scopus та публікація Web of Science замовляється для задоволення вимог щодо отримання наукових звань, ступенів, фінансування та підвищення авторитетності дослідника;

2) робота з цитуванням та підвищенням індексу Гірша в Scopus і Web of Science спрямована на підвищення наукової репутації вченого, розширення можливостей щодо входження до складу дисертаційних та наукових рад, редколегії наукових видань;

3) співпраця з провідними закордонними науковими установами задля підвищення власного рівня кваліфікації шляхом проходження міжнародного онлайн-стажування задля отримання наукових звань, кар'єрного зростання, входження тощо [1].

З точки зору ринкових законів все чітко і зрозуміло. Чому ж тоді окремі практики наукового консалтингу розглядаються як незаконні та неетичні, а критерії розмежування на «білий» та «чорний» науковий консалтинг є умовними та не завжди обґрунтованими.

На наш погляд, відповідь на це питання можна знайти, звернувшись до етичних аспектів наукової діяльності в цілому та наукового консалтингу зокрема.

Сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень ст. 42 Закону України «Про вищу освіту» визначає як академічну доброчесність [2]. Однак причин порушення норм наукової етики, звернення до практик «чорного» наукового консалтингу жоден нормативно-правовий акт, положення або інструкція не розкривають. Такі причини криються значно глибше і пов'язані з особистісними людськими якостями, такими як порядність, гідність, чесність, добросовісність, моральність, сміливість, працьовитість, повага до інших, тощо.

Розділяю думку колег [3], що для розвитку й укорінення академічної доброчесності та наукової етики простої віри у фундаментальні цінності – недостатньо. Впровадження найдосконалішого кодексу честі не гарантує його дотримання усіма членами академічної спільноти. Створення та підтримання атмосфери, де панують високі моральні стандарти, а навчальні й наукові практики відповідають кращим

світовим зразкам, дозволять зробити цей інструмент інституціонально вкоріненим.

Отже, наукова діяльність, реалізована на принципах професійного етосу, унеможливилює для науковця звернення до практик «чорного» консалтингу. Водночас, при всій недосконалості поєднання наукової етики і наукового консалтингу, окремі його практики все-таки можна застосовувати у процесі наукової діяльності та побудові наукової кар'єри.

Список посилань

1. Чи має майбутнє науковий консалтинг в Україні? Електронне джерело. Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/87510/> (дата звернення 23.03.2024).

2. Закон України «Про вищу освіту». Електронне джерело. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 23.03.2024).

3. Ратніков В. С. Етика та раціональність у науковому дослідженні : навчальний посібник / В. С. Ратніков, А. І. Теклюк. Вінниця : ВНТУ, 2022. 143 с.

SCIENTIFIC CONSULTING AND ITS ROLE IN FORMATION BRAND OF A YOUNG SCIENTIST

Prystupa Ya. V.

*PhD 011 Educational Pedagogical Sciences,
Assistant at the Department of Preschool Education
Kryvyi Rih State Pedagogical University
Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk Region, Ukraine*

Ukraine's orientation towards democratic transformations and market relations requires a scientific search for new, effective tools in training a competitive scientist. New economic relations through the prism of post-war recovery form the need to quickly analyze innovations in science, establish systemic connections between facts and phenomena, see the perspective of development, take responsibility by making appropriate decisions.

Domestic scientists who considered the issue of consulting in different ways: L.M. Karamushka, N.L. Kolomynskyi, Z.G. Kisarchuk, V.A. Verboi, T.I. Reshetnyak. The scientific evolution of consulting was developed in the

research of D.M. Ghushiani, O.K. Elmasheva, A.Ya. Leiman, E.A. Luzina, A.I. Prigozhina, A.P. Posadskyi, I.I. Prokopenko, V.D. Rechyna, M.Ya. Habakkuk. Publications of foreign scientists consulting in the field of management are devoted to the works of L. Iacocca, H. Jora, P. Heikal and others. The fundamental work on the development of the theory and practice of consulting belongs to the American scientist M. Kubra. The works of V.G. Afanasyev, V.G. Aseev, V.P. Bepalko, I.P. Volkov, S.I. Vaskivska, L.M. Karamushka, T.I. Shamova are devoted to the development of a conceptual model of consulting activities in education [1].

One of the key tools in forming the brand of a young scientist is scientific consulting, which represents the process of providing advisory support in such aspects as: help with the definition and formulation of key research problems (consultants are able to bring new views and ideas that help scientists clarify their scientific goals and strategies research); providing access to highly specialized knowledge and methodologies (experts from various fields can help young scientists choose the most effective research methods, conduct data analysis and develop adequate conclusions); consultants provide scientists with information on the latest trends and achievements in their field (this synergy allows young scientists to avoid duplicating previous research and direct their efforts to current problems); advise on the optimal choice of scientific journals for publication of research results; assistance to a young scientist in determining his scientific interests, developing a scientific research strategy and an action plan to achieve the set goals [2].

In my opinion, every university should start a consulting department, which will not only accompany a young scientist at the crisis stages of research, but also contribute to the formation of an individual scientific trajectory. If the question arises why, here is a life example.

The experience of becoming a young scientist is priceless: first theses and articles, choosing a topic for future research, searching for grants. As for me, I had the experience of being published in a so-called "fake publication", but at that time I did not know how to choose the "correct publication", and I did not even think that such a thing could happen. Later, after attending webinars on this topic, everything fell into place.

Therefore, scientific consulting plays an important role in forming the brand of a young scientist, helping him to develop his scientific career, build a reputation and gain recognition in the scientific community. It is important for young researchers not to miss the opportunity to engage in scientific consulting and actively use this tool for their professional growth.

Bibliography

1. Ivy A. (1998) Targeted interviewing and consulting: promoting the development of the client / Trans. from English Education manual. Kyiv. Sphere, 1998. P. 276. [in Ukrainian]
2. Popova N. V., K. D. Gurova (2016) Management consulting: a study guide. 2nd edition Kharkiv. VDELE Publishing House. 306 p. [in Ukrainian].

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАУКОВІЙ СПІЛЬНОТІ: АНАЛІЗ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Рибіна О. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри геодезії та землеустрою
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

Дослідження поняття академічної доброчесності в академічній спільноті важливо з багатьох причин. По-перше, академічна доброчесність є основним принципом наукового дослідження та навчання. Розуміння цього поняття допомагає не лише встановлювати етичні стандарти в науці, а й удосконалювати процеси проведення досліджень, аналізу та інтерпретації отриманих даних. Через забезпечення дотримання академічної доброчесності зберігається довіра до наукової спільноти та її досягнень. По-друге, дослідження академічної доброчесності спрямоване на розуміння факторів, що впливають на порушення цієї доброчесності. Зазначене охоплює аналіз причин та обставин, що спонукають до плагіату, фальсифікації даних чи інших форм наукової недоброчесності. Лише з'ясувавши ці причини, можна розробити ефективні стратегії для попередження подібних випадків та підтримки чесної наукової практики. Крім того, вивчення академічної доброчесності сприяє створенню ефективних політик і процедур для запобігання порушень. Розробка таких політик ґрунтується на аналізі наявних випадків порушень та вивченні підходів, що найбільш ефективно працюють у різних наукових галузях. Ці політики не лише допомагають попереджати можливі порушення, а й сприяють створенню атмосфери довіри та відкритості в науковому середовищі.

Дослідження поняття академічної доброчесності:

1) допомагає збагатити розуміння етичних стандартів у наукових галузях – аналіз причин порушень, вивчення ефективності заходів з попередження порушень та розвиток нових підходів до виховання академічної доброчесності;

2) включає вивчення культурних та інституційних відмінностей в цьому питанні, що може допомогти у формулюванні більш ефективних підходів до підтримки академічної доброчесності в різних середовищах.

В цілому, дослідження поняття академічної доброчесності в академічній спільноті є важливим завданням, що сприяє розвитку науки та навчання, забезпечуючи довіру у наукових дослідженнях і навчанні. Проте існують ряд викликів, які можуть стати перешкодою на шляху до досягнення високого рівня академічної доброчесності: плагіат, маніпулювання даними, конфлікт інтересів, недостатня перевірка тощо. Для подолання цих викликів у науковій спільноті важливо розвивати культуру доброчесності. Одним із ключових завдань – підходити до порушень академічної доброчесності з позиції попередження і виховання, оскільки це є найбільш продуктивним і науково обґрунтованим підходом. Замість суворих покарань, краще створити сприятливе середовище для розвитку етичних стандартів та свідомості серед наукової спільноти.

Попередження порушень академічної доброчесності може бути досягнуто через проведення освітніх заходів, навчання етиці в науці. Засоби навчання та інформаційна підтримка сприятимуть усвідомленню наслідків порушень, розумінню стандартів та правил і підвищенню відповідальності. Саме такий підхід сприятиме не лише попередженню порушень, але й формулюванню позитивного, етичного середовища, де кожен учасник наукового процесу розумітиме важливість дотримання принципів академічної доброчесності.

Отже, дотримання принципів академічної доброчесності є фундаментальним як для здобувачів, так і викладачів у сфері освіти і досліджень оскільки створює невід'ємний інтелектуальний фундамент, який сприяє розвитку знань. Дотримання цих принципів сприяє підвищенню довіри та поваги до наукового середовища, стимулює інтелектуальний обмін і сприяє створенню незалежної, об'єктивної та достовірної наукової інформації. Крім того, воно підтримує етичне ставлення до інтелектуальної власності та заохочує професійну відповідальність. Таким чином, дотримання принципів академічної доброчесності є важливим для забезпечення якості освіти.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА КОНСАЛТИНГОВІ ПОСЛУГИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ОСВІТНІЙ ТА НАУКОВІЙ СПІЛЬНОТІ

Удод О. А.

*доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри стоматології № 1
Донецький національний медичний університет
м. Кропивницький, Україна*

Академічна доброчесність, як відомо, являє собою невід'ємну складову освітнього процесу і наукових досліджень у будь-якій галузі знань [1, 2]. Роль та значення академічної доброчесності невпинно зростає, вона має бути наріжним каменем у творчій науковій діяльності і авторитетних науковців, і молодих вчених та здобувачів, які тільки починають свій шлях у науці [3]. Саме на цьому шляху існують численні пастки та спокуси щодо полегшення його подолання, встояти перед якими вдається далеко не кожному.

Основи уявлення про академічну доброчесність, яка неодмінно супроводжує процес отримання нових знань на будь-якому освітньому рівні, мають формуватися у здобувачів вищої освіти з самого початку навчання. І цьому повинні сприяти нормативні документи, з якими обов'язково ознайомлюють здобувачів, та заходи з популяризації академічної доброчесності у закладах вищої освіти, аж до введення в освітні програми відповідних освітніх компонентів. Здобувачі повинні чітко розуміти та відчувати політику закладу у цій царині і знати процедури дотримання академічної доброчесності.

Водночас інституційна культура відносно академічної доброчесності стосується безпосередньо науково-педагогічних працівників, які мають дотримуватися принципів та засад академічної доброчесності як в освітньому процесі, так і у своїй дослідницькій діяльності та досягненнях, що повинно бути відображеним у відповідних показниках КРІ. Досягнення науково-педагогічними працівниками показників певного рівня та кількості закладено у Ліцензійні умови та вимоги щодо акредитації освітніх програм. Якщо науково-педагогічний працівник має бажання отримати науковий ступінь чи вчене звання, то, звичайно, його шлях до досягнення цієї мети співпадає з вимогами Ліцензійних умов. Як правило, отримання здобувачем наукового ступеня в аспірантурі або в докторантурі залежить здебільшого від його прагнення до саморозвитку, цілеспрямованості, наполегливості і відбувається за чітко визначеним порядком, що регламентований

відповідними нормативними актами. Однак у цьому процесі, як і у випадку отримання вченого звання, іноді вирішальну роль відіграють певні суттєві, але суб'єктивні обставини, у тому числі терміни, в які визначена мета має бути досягнена. Особливо гостро це відчувається у разі завершення часу навчання, а також коли у закладі вищої освіти настає період акредитації відповідної освітньої програми. І неможливо виключити, що для пришвидшення публікації наукових доробків, оприлюднення презентацій за результатами дослідження здобувачі можуть звернутися до посередників, видань або організацій, які надають далеко не завжди добросесні консалтингові послуги. До того ж, керівництво закладу вищої освіти, яке несе відповідальність та контролює виконання індивідуального плану наукової роботи, вимагає від здобувачів своєчасного представлення дисертації та атестації.

Ще один важливий аспект полягає у тому, що дисертаційні роботи, як правило, є комплексними, наприклад, дослідження у галузі знань Охорона здоров'я, крім клінічної частини за певною спеціальністю, яка є, безумовно, пріоритетною, для обґрунтування тієї чи іншої інноваційної методики діагностики, лікування та профілактики захворювань наводяться отримані у ході експериментальних або лабораторних фрагментів морфологічні, цитологічні, біохімічні та інші нові наукові відомості. Останнім часом дисертаційні роботи передбачають також створення програмних продуктів, за допомогою яких вдається підвищити ефективність розробок. Звісно, що для виконання таких фрагментів здобувачі вимушені звертатися за допомогою, причому у кращому випадку складається договір на виконання дослідження, іноді ж подібні роботи виконуються у площині недобросесного консалтингу.

Стосовно акредитації освітніх програм, слід констатувати, що у включно важкому становищі у теперішній час опинилися заклади вищої освіти сходу та півдня країни, які внаслідок повномасштабного вторгнення у 2022 році були вимушені переміститися до інших регіонів [4]. І хоча здійснені певні кроки щодо полегшення цього процесу, у таких закладах, у зв'язку з організаційними, адміністративними та іншими труднощами, а також активним міграційним рухом, загострилися кадрові проблеми щодо відповідності певним позиціям Ліцензійних умов [5]. І це також спонукає науково-педагогічних працівників до пошуку шляхів швидкого досягнення відповідного рівня КРІ.

Отже, вітчизняна освітня та наукова спільнота стикається з низкою викликів та проблем, зокрема, щодо дотримання принципів академічної добросесності та відмови від недобросесних консалтингових послуг. Шляхи розв'язання цих проблем виглядають, ймовірно, важкими та тривалими.

Список посилань

1. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108 с.

2. Marusic A., Wager E., Utrobicic A., Rothstein H.R., Sambunjak D. Interventions to prevent misconduct and promote integrity in research and publication. *Cochrane Database Syst Rev.* 2016 Apr 4; 4(4):MR000038. doi: 10.1002/14651858.MR000038.pub2. PMID: 27040721; PMCID: PMC7149854.

3. Nurunnabi M., Hossain M.A. Data falsification and question on academic integrity. *Account Res.* 2019 Feb; 26(2):10–122. doi: 10.1080/08989621.2018.1564664. Epub 2019 Jan 16. PMID: 30595069.

4. Наказ МОЗ України № 599 від 09 квітня 2022 р. «Про організацію діяльності Донецького національного медичного університету та Лиманського медичного фахового коледжу». <https://dnmu.edu.ua/nakaz-599-vid-moz-ukra%D1%97ni-pro-organizacziyu-diyalnosti-doneczkogo-naczionalnogo-medichnogo-universitetu-ta-limanskogo-medichnogo-fahovogo-koledzhu/>

5. Постанова Кабінету Міністрів України № 295 від 16 березня 2022 р. «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2022-%D0%BF#Text>

ЗНАЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Хаджилій Т. О.

*аспірантка кафедри граматики англійської мови
факультету романо-германської філології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

У сучасному світі науковець, викладач, здобувач вищої освіти задається питаннями: Як дотримуватися правил академічної доброчесності? Що це таке і чи потрібно їх взагалі дотримуватися?

Ми живемо в еру інформаційних технологій (англ. Digital Age), коли у будь-який час можна звернутися за допомогою до ChatGPT, Microsoft DialoGPT, BLOOM, BERT, ChatSonic тощо. Це найрозповсюдженіші приклади штучного інтелекту, які можна використовувати при вивченні іноземної мови, пошуку швидких відповідей на запитання, при

координації маршруту під час подорожей тощо. Нові технології настільки вкорінилися у наші повсякденні реалії, що ми вже не уявляємо буденність без таких зручних програм. Справді, вони можуть полегшити нам життя, але водночас і завдати проблем. Це пов'язано з порушенням правил академічної доброчесності.

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Дотримання правил академічної доброчесності є важливою та необхідною складовою освітнього середовища для взаємоповаги. Якщо ігнорувати правила академічної доброчесності, то це призведе до несправедливості, сваволі, необ'єктивності, нечесності та непрозорості освітнього процесу.

Для того, щоб наша держава дійсно відповідала ознакам правової держави, потрібно дотримуватися правил доброчесності у всіх сферах діяльності. Доброчесність починається з нас, нашої поведінки у суспільстві, навчання в університеті, на роботі. Від кожного з нас залежить майбутнє нашої держави. Ми повинні знати закони, дотримуватись правил, реагувати вчасно на порушення. Наприклад, всі учасники освітнього процесу мають знати свої права та обов'язки, куди звертатися при порушенні правил академічної доброчесності, як реагувати на конфліктні ситуації чи випадки корупції тощо.

Щодня перед нами стоїть вибір: як вчинити в тій чи іншій ситуації та якими будуть наслідки? Порушувати чи ні правила академічної доброчесності це вибір кожного. Можна написати есе за допомогою ChatGPT, сплагіатити дисертацію, реферат, не вказати посилання на джерело при написанні статті – таких прикладів можна навести багато. Проте ми всі повинні пам'ятати про наслідки такої роботи, адже рано чи пізно з'ясовуються випадки порушення академічної доброчесності, які несуть серйозну відповідальність. В XXI столітті за наявності публічного відкритого доступу до інформації можна швидко перевірити будь-якого учасника освітнього процесу на рахунок дотримання доброчесності.

Отже, можна зробити висновок, що в сучасному світі велике значення відіграє дотримання правил академічної доброчесності. Це одна із важливих складових громадянина правової держави. Потрібно знати та вміти цитувати джерела, які використовуємо, давати правильні та коректні посилання, працювати та навчатися чесно, спираючись тільки на свої знання та здібності, а найголовніше – вдосконалюватися, прагнути підкорювати нові вершини та не боятися помилятися. Все,

що ми робимо – це покращуємо самі себе, а це можливо тільки за рахунок дотримання правил академічної доброчесності в сучасних реаліях.

Список посилань

1. Про освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 17.03.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕРЕЖЕВОГО НАВЧАННЯ БАКАЛАВРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ КИТАЮ

Чжан Лей

*аспірант кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

Реформа системи освіти КНР поєднує традиції та звичаї країни з інноваціями та прогресом сучасного світу. З моменту заснування Китайської Народної Республіки було досягнуто значних результатів, особливо протягом останніх років політики реформування освіти Китаю.

У Китаї вищі навчальні заклади йдуть шляхом інтеграції промисловості, освіти та наукових досліджень, тим самим сприяючи практичному застосуванню досягнень науки і техніки.

Університети Китаю функціонують як центри національної науки. Кожен університет має підтримувати високий рівень наукової та інноваційної діяльності, інакше його статус піддається сумніву. Університети мають близько 100 лабораторій та 40 інженерних центрів, оснащених на світовому рівні [3].

За оцінками експертів, Китай випереджає більшість європейських країн за рівнем високих технологій. Вважається, що традиційні й улюблені гуманітарні науки старих європейських університетів створюють уявлення про минуле, але не спонукають до створення чогось принципово нового. Іншими словами, державні закупівлі розширюються в тих сферах, де Китай досяг або прагне досягти технологічного лідерства. Серед таких спеціальностей: машинобудування, архітектура, електроніка, легка промисловість, харчова промисловість, комп'ютерні

технології, енергетика, економіка та фінанси, управління народним господарством [4, с. 399].

Будь-який політично мотивований громадянин може мати будь-який ступінь або рівень освіти. У Китаї прийнято три рівні: бакалавр, магістр і доктор.

Ступінь бакалавра можна отримати після закінчення 4-річної вищої освіти, оволодівши базовими загальнотеоретичними знаннями, спеціальними знаннями та вміннями з основних дисциплін, а також маючи вміння проводити наукові дослідження.

Інтернет-сектор Китаю пропонує багато інформаційних, наукових і методичних матеріалів на мовах світу. Веб-технології дозволяють онлайн-спілкування з колегами для обміну професійним досвідом. Для поширення інформації в мережі створено сайти університетів, педагогічні журнали, форуми світового рівня. Використання інформаційно-комунікаційних технологій також впливає на зміст навчальних планів.

Дистанційна освіта широко використовується в Китаї для підготовки нових педагогічних кадрів і підвищення кваліфікації вже існуючих викладачів. Дистанційна освіта дає можливість підготувати велику кількість спеціалістів за короткий термін. Вищі навчальні заклади можуть використовувати різноманітні онлайн-платформи для забезпечення доступу студентів до навчального матеріалу. Це може включати в себе спеціальні навчальні платформи або використання відомих систем для дистанційного навчання [2].

Китай має одну з найрозвиненіших систем дистанційного навчання у світі. Величезна територія та чисельність населення КНР стали природними умовами для розвитку дистанційної освіти. Масові відкриті онлайн-курси (МООС) останнім часом стали однією з популярних технологій дистанційного навчання в Китаї, яка підвищила свою ефективність і розширила можливості.

Спалах коронавірусу став приводом для створення випробувального майданчика для нових технологій, таких як штучний інтелект, 5G та хмарні сховища. Університети можуть пропонувати як синхронні (реальний час) заняття, так і асинхронні (записані лекції, завдання з самостійного вивчення).

Важливим аспектом є наявність необхідної технічної інфраструктури для забезпечення якісного мережевого навчання, такої як швидкий Інтернет, комп'ютери та інші технічні засоби.

Важливою частиною мережевого навчання є також постійне оновлення технологій та методів для забезпечення якісної освіти в онлайн-середовищі [1].

Таким чином, можна оперативнo апробувати та використати досвід Китаю для підвищення ефективності організації мережевих технологій, що використовуються в системі освіти України. Проте, незважаючи на незаперечну цінність накопиченого досвіду організації мережевого навчання бакалаврів у зарубіжних системах освіти, слід зазначити, що не всі вони прийнятні для включення у національну систему освіти. Майбутнє подальших досліджень полягає у створенні порівняльного опису організації процесу дистанційного навчання в Китаї та Україні.

Список посилань

1. Бао В. COVID-19 та онлайн-викладання у вищій освіті: приклад Пекінського університету. *Поведінка людини та нові технології*. 2020. 2(2): 113–115. doi: 10.1002/hbe2.191
2. Подел П. Онлайн-освіта: переваги, проблеми та стратегії під час і після COVID-19 у вищій освіті. *International Journal on Studies in Education (IJonSE)*. 2021. 3(2):70–85. doi: 10.46328/ijonse.32
3. Chinese Education System. URL: <http://www.osvita.org.ua/abroad/articles/26.html>
4. Wohlstetter P., Malloy C.L., Chau D., Polhemus J. Improving schools through networks: A new approach to urban school reform. *Educational Policy*. September 2023. Vol. 17, № 4. P. 399–430.

ВИКОНАВЦІ В НАУКОВОМУ КОНСАЛТИНГУ

Чорноус О. В.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна

Формування цілісного уявлення про явище наукового консалтингу видається неможливим без належної уваги до надавачів таких послуг. При цьому замовниками ретельно простежуються, а посередниками відповідно найбільше акцентуються такі аспекти, як перелік послуг та періодичність їх надання, формат співпраці, очікуваний результат, наявності цінова політика та строки виконання, що дає підстави для виокремлення одразу кількох типів наукового консалтингу, які можна ранжувати за термінологією А. Артюхова від «білого», «зеленого» тощо й до «чорного» [4]. Меншою мірою у фокус

потрапляють власне виконавці замовних послуг, про яких українські консалтингові агенції або повідомляють обмежену інформацію, наголошуючи лише на їхньому значному досвіді та експертних знаннях у конкретній сфері (наприклад, у випадку грантрайтингу) або взагалі оминають будь-які згадки (у разі виконання завдань «під ключ»). Звісно, тут не йдеться про НДДКР чи консультування бізнесу, що провадиться визнаними фахівцями в галузі на підставі офіційного договору. Найбільший інтерес викликають саме ті виконавці, що лишаються за межами оприлюдненої інформації. У цьому ракурсі суттєвими постають їхні професійні якості як такі, що надають переваги та створюють передумови для ефективного виконання завдань там, де замовники зазнають невдач або не в змозі самостійно отримати результат.

З цією метою вважаємо за доцільне простудіювати інформацію щодо вимог, які висуваються до наукових консультантів з боку роботодавців. За даними іноземних джерел [1; 2] для роботи у сфері наукового консалтингу претендент повинен мати неабиякі здібності та значний перелік досягнень. Найперше наукова діяльність спирається на інтелектуальні здібності індивіда, тобто здібності вирішувати складні проблеми. Цей процес невіддільно пов'язаний з обробкою інформації, її правильним добром, ретельною оцінкою та інтерпретацією, тож цілком логічним є те, що зарубіжні джерела висувають аналітичне та критичне мислення на перше місце з-поміж інших вимог [2], вважаючи їх навіть більш значущими, ніж просто опанований навчальний курс [1]. Українського роботодавця натомість найбільше цікавить здобута освіта, бездоганне володіння мовою та успішний досвід підготовки таких робіт [3]. Пріоритетними також названі організаційні якості виконавця, зокрема дотримання строків виконання. Насамкінець схарактеризоване бачення щодо моральних та вольових особливостей: відповідальність, уважність, пунктуальність тощо. За кордоном спектр вимог дещо різниться: навички міжособистісної комунікації, вирішення проблем, управління проектами, гнучкість, здатність до нетворкінгу, проведення досліджень, багатозадачність у швидкому темпі [2]. Кандидати, за визначенням ресурсу, повинні мати лідерські якості та досвід роботи в команді. Ультранеобхідною є здатність розробляти нові ідеї та мати енергію для їхнього втілення.

Як бачимо, перелік якостей, що є запорукою досягнення успіху в цій справі, є доволі широким. Однак у випадку консалтингових установ не обов'язково йдеться про одну людину, а найвірогідніше про командну роботу, під час якої до співпраці залучено одразу кількох осіб, де кожен може посісти власну нішу завдяки своїм інтелектуальним, організаторським чи вольовим якостям: якщо одному з них

бракує гнучкості чи уважності, цю місію може взяти на себе інший учасник, компенсуючи «втрати». Транслюючи наведені якості на науковця, насамперед зважаємо на те, що перед нами унікальна особистість зі своїми особливостями, переконаннями, баченням: можемо припустити, що не всі науковці виявляють бажання бути частиною команди, надаючи перевагу одноосібній науковій діяльності, деяким не вдається підтримувати високий темп роботи (наприклад, через надмірну педагогічну завантаженість, ускладнений доступ до джерел інформації тощо), інші не претендують на лідерство тощо. У такий спосіб швидке досягнення ефективного результату видається нелегкою справою, до того ж, часом вимагає від науковця додаткових зусиль чи змін. Однак саме вони, на нашу думку, можуть послугувати своєрідним каталізатором для успішного розвитку науковця без сторонньої допомоги.

Ще однією цікавою особливістю консалтингу є ідея про те, що ця галузь найбільше імпонуватиме особам, які бажають надавати рекомендації, а не тим, хто хоче брати активнішу участь у прийнятті рішень [2]. Інакше кажучи, консультування має певну межу, натомість у науковій царині робота науковця є набагато ширшою: це безпосередня участь у створенні результату від формування наукової ідеї й до останньої крапки в тексті, що супроводжується вирішенням також низки організаційних питань. Однак лише в такий спосіб науковець може бути абсолютноно переконаним щодо якості наукової праці, на якій означає своє прізвище та ім'я. Підсумовуючи, зазначимо, що самостійний шлях – непростий і часом вимагає від науковців багатьох зусиль та змін, однак саме він дає можливість досягти справжніх наукових висот, не поділяючи свій успіх з посередниками.

Список посилань

1. How To Become a Scientific Consultant. – Electronic source. – Access mode: <https://www.indeed.com/career-advice/finding-a-job/how-to-become-scientific-consultant> (date of request 14.03.2024).

2. Scientific Consulting. Electronic source. Access mode: <https://tibbs.unc.edu/scientific-consulting/> (date of request 14.03.2024).

3. Автор наукових робіт (статті, тези, дисертації). URL: <https://www.work.ua/jobs/5218678/> (дата звернення: 14.03.2024).

4. Тривають лекції у межах авторського курсу «Науковий консалтинг та добросовісність: як обійти пастки?». Electronic source. Access mode: <https://cuesc.org.ua/novini/trivayut-lektsiyi-u-mezhah-avtorskogo-kursu-naukovij-konsalting-ta-dobrochesnist-yak-obijti-pastki/> (date of request 14.03.2024).

ФУНКЦІЇ НАУКОВОГО КОНСАЛТИНГУ ДЛЯ ВИКЛАДАЧА ЗВО

Шихненко К. І.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри мовної підготовки
Інститут державного управління
та наукових досліджень з цивільного захисту
м. Київ, Україна*

Консалтинг є видом посередництва між певною сферою діяльності та людиною (організацією)-замовником послуги.

Наші міркування щодо наукового консалтингу викладаються а) з позиції науково-педагогічного працівника ЗВО, який не бере участь в масштабних наукових проєктах, не складає аплікаційних заявок та не розробляє комерційно привабливі проєкти, не задіяний у програмах з грантрайтингу; б) інформація про науковий консалтинг є зовсім для нас новим знанням, отже це поняття глибоко не осмислене. Тому звузимо розуміння консалтингу лише до однієї функції, що за умов сьогодення є актуальною для кожного викладача ЗВО.

Посередництво у сфері науково-публікаційної діяльності в Україні стало користуватися популярністю у зв'язку із встановленням на законодавчому рівні (інституційному, також) необхідної норми щодо кількості наукових публікацій у виданнях, розміщених у міжнародних наукометричних базах даних.

За нашими спостереженнями, викладачі звертаються до посередників – агенцій з консалтингу – з таких причин:

- встановлені терміни та рамки – часові, фінансові, ресурсні – суворі для викладача ЗВО, виконати всі вимоги контракту або законодавства в певні терміни та за певних умов є нереальним;

- кількість потрібних публікацій, що вимагається закладами від працівників, є завищеною, що не передбачає якісного виконання або створення інноваційного продукту;

- зазвичай 80 відсотків персоналу кафедр зовсім не може створювати наукові продукти – ані статті, ані тези, навіть анотації або реферати. Оскільки вимоги єдині до всіх працівників закладів вищої освіти, таким людям залишається або приєднатися до колег співавторами на певних домовленостях, або звернутися до агенцій з наукового консалтингу, що і стає звичайною практикою.

Науковий консалтинг у цьому аспекті повинен надавати якісні консультаційно-публікаційні послуги, оскільки на науково-педагогічних

працівників покладено тягар виконання законодавчих вимог під час захисту дисертацій, отримання вчених звань та виконання умов контракту, укладеного на навчальний рік із закладом вищої освіти. На нашу думку, спеціалісти компаній з наукового консалтингу повинні роз'яснити науковцю, який самостійно підготував матеріал, всі тонкощі публікації, останні тренди чи тенденції у вимогах престижних журналів, допомогти оцінити новизну тексту, зорієнтувати щодо цін, вказати на складнощі, запропонувати варіанти наукових рейтингових видань (особливо актуально для гуманітарних дисциплін), пояснити ризики порушення академічної доброчесності та взагалі здійснювати супровід публікації до її індексації.

Натомість, консалтинг в країні набув певної «кольорової гами» та пропонує послуги «під ключ» – відкрито, не соромлячись, наполегливо, швидко. Ними користуються багато викладачів, оскільки власноруч підготувати дослідницький матеріал, що відповідає всім вимогам рейтингового наукового видання, вкрай складно. Ще одне питання – підвищення індексу Гірша, звідси – підвищення наукової репутації, сприяння подальшій кар'єрі викладача як науковця. Послуга підвищення показників індексу Гірша цілком є доступною та рекламується відкрито, навіть з переконливим обґрунтуванням доцільності її замовлення. Набула популярності й купівля міжнародних он-лайн стажувань, сертифікатів на визначення рівня володіння іноземними мовами тощо.

Прикро, що науково-адміністративна бюрократія – державна та інституційна – немає чітких пропозицій щодо розв'язання зазначеної масштабної проблеми. «Кількість та швидкість досліджень» продовжує домінувати над «якістю та інноваційністю». Це все підсилюється ще й іншою важливою проблемою сучасних університетів, що полягає у відсутності сформованої дослідницької культури як невід'ємної частини організаційної культури кожного закладу вищої освіти. Звідси виникає багато викликів щодо організації та управління науковою роботою, особливо в таких аспектах, як фінансування дослідницьких проєктів, добір наукових кадрів, якість досліджень, академічна доброчесність тощо.

На нашу думку, слушною є ідея, що реалізована у багатьох американських університетах, як державних, так і приватних. Розуміючи важливість наукового консалтингу в епоху інноваційного розвитку економіки, в структурі наукових підрозділів університетів створено відділи з наукового консалтингу для звернення студентів, науковців, академічного персоналу університету – всіх, хто залучений до створення наукових продуктів, виконання та адміністрування наукових проєктів [2; 3; 4]. Аналіз інформації з американського сайту Indeed

з пошуку роботи [1] свідчить про те, що до феномена «науковий консалтинг» в зарубіжних країнах вироблено системний підхід, оскільки само поняття набуло термінологічної визначеності, чітко прописані вимоги до рівня освіти та кваліфікації спеціаліста з наукового консалтингу, визначені функціональні (професійні) обов'язки, сформульовані соціальні навички (soft skills), якими повинен володіти науковий консультант, зазначені етапи професійного зростання або підготовки таких спеціалістів. Той факт, що в університетах США створено всі умови для розвитку співробітників як науковців, і їм не потрібно звертатись за допомогою до зовнішньої установи, свідчить про розуміння менеджментом університетів ролі науки в інноваційному розвитку самих інституцій, в посиленні їх іміджу та рейтингу, а також у спроможності та готовності виконувати заявлену ними місію в епоху розвитку суспільства знань.

Список посилань

1. Indeed. URL: <https://www.indeed.com/career-advice/finding-a-job/how-to-become-scientific-consultant>
2. The University of Texas in Austin. URL: <https://research.utexas.edu/resources/research-consulting-services/>
3. University of North Texas. College of Education. URL: <https://coe.unt.edu/research/research-consulting>
4. University of Northern Colorado. URL: <https://www.unco.edu/cebs/applied-statistics-research-methods/raise/research-consulting-lab/>

НОТАТКИ

НОТАТКИ

НОТАТКИ

Збірник есе програми авторського курсу

**НАУКОВИЙ КОНСАЛТИНГ
ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:
ЯК ОБІЙТИ ПАСТКИ?**

19 лютого – 19 березня 2024 року

Підписано до друку 20.03.2024. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 3,95. Тираж 100. Замовлення № 0424-029.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»
79000, м. Львів, вул. Технічна, 1
87-100, м. Торунь, вул. Лубіцка, 44
Телефон: +38 (050) 658 08 23
E-mail: editor@liha-pres.eu
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6423 від 04.10.2018 р.